प्रारुप ननयम

प्रकरण एक

प्रारंनिक

१. संनिप्त नाव.- या ननयमांस,महाराष्ट्र वेतन सांनहता ननयम,2025 असे म्हणावे.

२. व्याख्या.- (१) या ननयमांमध्ये, नवषय ककवा सांदर्भ यांनुसार अन्यथा आवश्यक नसेल तर,-

(क) "प्रानधकारी" याचा अथभ, कलम ४५ च्या पोट-कलम (१) अन्वये राज्य शासनाने ननयुक्त केलेला प्रानधकारी, असा आहे;

(ख) "अपील प्रानधकारी" याचा अथभ, कलम ४९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये राज्य शासनाने ननयुक्त केलेला अपील प्रानधकारी, असा आहे;

(ग) "अपील" याचा अथभ, कलम ४९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये केलेले अपील, असा आहे;

(घ) "मांडळ" याचा अथभ, कलम ४२ च्या पोट-कलम (४) अन्वये राज्य शासनाने घनटत केलेले महाराष्ट्र राज्य सल्लागार मांडळ, असा आहे;

(ड.) "कटक" याचा अथभ, कटक अनधननयम, २००६(२००६ चा ४१) या अन्वये कटक क्षेत्र म्हणून अनधसूनचत केलेले कोणतेही क्षेत्र, असा आहे;

(च) "अध्यक्ष" याचा अथभ, मांडळाचा अध्यक्ष, असा आहे;

(छ) "सांनहता" याचा अथभ, वेतन सांनहता,२०१९ (२०१९ चा २९), असा आहे;

(ज) "नदवस" याचा अथभ, मध्यरात्रीपासून सुरू होणारा चोवीस तासांचा कालावधी, असा आहे;

(झ) "कुटुांब" याचा अथभ, कमभचाऱ्याचे पुढीलपैकी सवभ ककवा त्यापैकी कोणतेही नातेवाईक, असा आहे:-

(क) पत्नी ककवा पती;

(ख) कमभचाऱ्यावर अवलांबून असलेले अज्ञान औरस ककवा दत्तक मूल;

1

(ग) जे मूल सांपूणभतः कमभचाऱ्याच्या कमाईवर अवलांबून आहे, आनण जे,-

(एक) नशक्षण घेत आहे, ते एकवीस वषे वय पूणभ होईपयंत;आनण

(दोन) अनववानहत मुलगी;

(घ) जे मुल कोणत्याही शारीनरक ककवा माननसक नवकलाांगतेमुळे ककवा इजा झाल्यामुळे नदवयाांग आहे आनण सांपूणभतः कमभचाऱ्याच्या कमाईवर अवलांबून आहे, ते मूल असे नदवयाांगत्व सतत असेपयंत;

(ङ) ज्यांचे सवभ स्त्रोतांद्वारे नमळणारे उत्पन्न, राज्य शासनाद्वारे वेळोवेळी नवननर्ददष्ट करण्यात येईल अशा उत्पन्नापेक्षा अनधक नाही असे अवलांनबत मातानपता (मनहला कमभचाऱ्यांचा सासरा व सासू यांसह);

(ञ) "नमुना" याचा अथभ, या ननयमांस जोडलेला नमुना, असा आहे;

(ट) "अनत कुशल वयवसाय" याचा अथभ, ज्याकनरता, त्याच्या कामनगरीनुसार पनरपूणभतेच्या नवनशष्ट पातळीची गरज असते आनण ज्यासाठी सखोल ताांनत्रक व वयावसानयक प्रनशक्षण ककवा दीघभ कालावधीचा प्रात्यनक्षक वयवसानयक अनुर्व यामार्भत सांपादन केलेली सक्षमता आवश्यक असते आनण असा वयवसाय करताना, कमभचाऱ्याने त्यामध्ये अ◌ां◌ंतर्◌ूभत असलेली त्याची नववेकबुद्धी व ननणभयक्षमता यांची सांपूणभ जबाबदारी घेण्याची आवश्यकता देखील असते असा वयवसाय, असा आहे;

(ठ) "ननरीक्षक-नन-सुनवधाकार" याचा अथभ,कलम ५१ च्या पोट-कलम (१) अन्वये अनधसूचनेद्वारे, राज्य शासनाने ननयुक्त केलेली वयक्ती, असा आहे;

(ड) "सदस्य" याचा अथभ, मांडळाचा सदस्य, असा आहे आनण त्यामध्ये अध्यक्षाचा समावेश होतो;

(ढ) "महानगरपानलका" याचा अथभ, महाराष्ट्र महानगरपानलका अनधननयम (१९४९ चा ५९) या अन्वये घनटत केलेली ककवा घनटत करण्यात आली असल्याचे मानण्यात आलेली महानगरपानलका, असा आहे आनण त्यामध्ये मुंबई महानगरपानलका अनधननयम (१८८८ चा ३) या अन्वये घनटत केलेल्या मुंबई महानगरपानलकेचा समावेश होतो;

(ण) "नगर पनरषद" याचा अथभ, महाराष्ट्र नगर पनरषदा, नगर पांचायती व औद्योनगक नगरी अनधननयम,१९६५(१९६५ चा ४१) या अन्वये घनटत केलेली ककवा घनटत करण्यात आली असल्याचे मानण्यात आलेली नगर पनरषद,असा आहे;

(त) "नोंदणीकृत औद्योनगक सांघ" याचा अथभ, श्रनमक सांघ अनधननयम, १९२६(१९२६ चा १६) याअन्वये नोंदणी केलेला औद्योनगक सांघ, असा आहे;

(थ) "अनुसूची" याचा अथभ ननयमाांसोबत जोडलेली अनुसूची

(द) "कलम" याचा अथभ सांनहतेमधील कलम

(ध) "अधभ-कुशल वयवसाय" याचा अथभ, त्याच्या कामनगरीनुसार, जो एखाद्या कुशल कमभचाऱ्याच्या देखरेखीखाली ककवा मागभदशभनाखाली वापर केला जाण्यास सक्षम असलेल्या नोकरीवरील अनुर्वातून नमळनवलेल्या कौशल्याचा वापर करणे ज्यासाठी आवश्यक असते असा वयवसाय, असा आहे आनण यामध्ये कुशल वयवसायावरील देखरेखीचा समावेश होतो;

(न) "कुशल वयवसाय" याचा अथभ, त्याच्या कामनगरीनुसार, ज्यात, नोकरीवरील अनुर्वातून अथवा ताांनत्रक ककवा वयावसानयक सांस्थेमधील प्रनशक्षणाथी म्हणून प्रनशक्षणातून नमळनवलेली कौशल्य व सक्षमता यांचा अ◌ा◌ंतर्◌ाव असतो आनण जे करताना उपक्रमशीलता व नववेकबुध्दी यांची गरज असते असा वयवसाय, असा आहे;

(प) "राज्य शासन" याचा अथभ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे;

(र्) "अकुशल वयवसाय" याचा अथभ, त्याच्या कामनगरीनुसार, ज्याकनरता केवळ कायभचालन अनुर्वाचा वापर करण्याची आवश्यकता असते आनण ज्यात आणखी कौशल्याचा अ ा ंतर् ाव नसतो असा वयवसाय, असा आहे;

(२) या ननयमाांमध्ये वापरलेले आनण वयाख्यान केलेले, परांतु सांनहतेमध्ये वयाख्या केलेले शब्द व सांज्ञा याांना, सांनहतेमध्ये अनुक्रमे जे अथभ नेमून नदलेले आहेत तेच अथभ असतील.

प्रकरण-दोन
नकमान वेतन

३.वेतनाच्या नकमान दराची गणना करण्याची रीत.- (१) कलम ६ च्या पोट-कलम (५) च्या प्रयोजनाथभ, वेतनाचा नकमान दर, पुढील ननकष नवचारात घेऊन त्याआधारे दैनांनदन तत्वावर ननश्चित करण्यात येईल:-

(एक) कमावत्या कमभचाऱ्याखेरीज ज्यात पती ककवा पत्नीचा व दोन मुलाांचा समावेश होतो, म्हणजेच जे तीन प्रौढ वयक्तींच्या उपर् ोग युननटा इतके आहे असे प्रमानणत कामगार वगभ कुटुांब.

(दोन) प्रत्येक उपर् ोग युननटसाठी दर नदवशी दोन हजार सातशे कॅलरीज इतकी ननववळ आांतग्रहण मात्रा;

(तीन) प्रत्येक प्रमानणत कामगार वगभ कुटुांबासाठी दर वषी सहासाष्ठ मीटर इतका कपडा;

(चार) अन्न व कपडा याांवरील खचाच्या दहा टक्के इतका घर र् ाडे खचभ;

(पाच) नकमान वेतनाच्या दहा टक्के इतक्या खचाच्या इांधन, वीज व सांकीणभ बाबी;

(सहा) नकमान वेतनाच्या पांचवीस टक्के इतका मुलाांचे नशक्षण, वैद्यकीय गरजा, मनोरांजन याांचा खचभ व आकश्स्मक बाबींवरील खचभ.

(२) जेवहा दैननक वेतनाचा दर ननश्चित केला जातो तेवहा, अशा रकमेस, एका तासाचा वेतन दर ननश्चित करण्यासाठी आठने र् ागण्यात येईल आनण एका मनहन्याच्या वेतनाचा दर ननश्चित करण्यासाठी नतला सववीसने गुणन्यात येईल आनण अशा र् ागाकारामधील व गुणाकारामधील अधा ककवा त्यापेक्षा अनधक असलेला अपूणांक पुढच्या अ ा ंकामध्ये नमळवण्यात येईल आनण अध्यापेक्षा कमी असलेला अपूणांक नवचारात घेण्यात येणार नाही. पाच नदवसाांच्या कायभकारी आठवड्याच्या बाबतीत, अशाप्रकारे पनरगणना केलेला नकमान वेतनाचा तासाचा दर, नदवसाचे नकमान वेतन काढण्यासाठी वापरण्यात येईल.

४. वेतनाचा नकमान दर ननश्चचत करण्याची मानके.- (१) कलम ६ अन्वये वेतनाचा नकमान दर ननश्चित करताना, राज्य शासन, पुढील गोष्टी नवचारात घेईल:-

(एक) र् ौगोनलक पनरमांडळ. र् ौगोनलक क्षेत्र पुढील पनरमांडळाांमध्ये नवर् ागले जाते:- (क) पनरमांडळ-एक- यात, 'अ' व 'ब' दजाच्या महानगरपानलकाांच्या स्थाननक सीमाांमध्ये मोडणाऱ्या क्षेत्राांचा आनण त्याांच्या सीमाांपासून दहा नकलो मीटरच्या

क्षेत्रांचा, कटक क्षेत्रांचा समावेश असेल आनण यात, महाराष्ट्र औद्योनगक नवकास अनधननयम,१९६१ (१९६२ चा महा.३) अन्वये औद्योनगक क्षेत्र म्हणून अनधसूनचत केलेल्या, मुंबई शहर, मुंबई उपनगर, ठाणे, पालघर,रायगड, पुणे, नानशक, औरंगाबाद व नागपूर या नजल्ह्यांच्या सीमांमधील क्षेत्रांचा देखील समावेश होतो;

(ख) पनरमंडळ-दोन- यात, 'क' व 'ड' दजाच्या महानगरपानलकांच्या आनण 'अ' व 'ब' दजाच्या नगरपनरषदांच्या स्थाननक सीमांमध्ये मोडणार्या क्षेत्रांचा समावेश असेल आनण यात, पनरमंडळ-एकमध्ये समावेश नसलेल्या, महाराष्ट्र औद्योनगक नवकास अनधननयम,१९६१(१९६२ चा महा.३) अन्वये औद्योनगक क्षेत्र म्हणून अनधसूनचत केलेल्या क्षेत्रांचा व सवभ प्रकारच्या औद्योनगक वसाहतींचा देखील समावेश होतो;

(ग) पनरमंडळ-तीनमध्ये, प्रक्षेत्र एक व प्रक्षेत्र दोन यांमध्ये समानवष्ट नसलेल्या, राज्यातील अन्य सवभ क्षेत्रांचा समावेश असेल.

(दोन) रोजगार क्षेत्रातील खचभ; आनण

(तीन) या सोबत जोडलेल्या अनुसूचीमध्ये नवननर्ददष्ट केलेल्या अकुशल, अधभकुशल, कुशल व अनतकुशल या प्रवगांखालील कामांसाठी आवश्यक असलेली कौशल्य पातळी.

(चार) कामाची कठीणता - इमारत आनण इतर बांधकाम, रासायननक प्रनक्रया, टंकि बननवणे, ट्रींचे काम, नसमेंट उद्योगातील धोकादायक कामे आनण काच उद्योग आनण तत्सम कामे.

५. पनरवती महागाई भत्याची सुधारणा करण्याचा कालांतर.- कामगार ब्यूरो, कामगार व रोजगार मंत्रालय, भारत सरकार यांनी प्रनसद्ध केलेली औद्योनगक कामगारांच्या सरासरी ग्राहक ककमत ननदेशांक संख्या नवचारात घेऊन, नकमान वेतनावरील कमभचाऱ्यांना प्रदेय असलेल्या पनरवती महागाई त्त्यांची सुधारणा करण्यासाठी प्रत्येक वषातील १ एनप्रलपूवी एकदा व त्यानंतर १ ऑक्टोबरपूवी एकदा, ननवाह त्त्यांचा खचभ व सवलतीच्या दरातील अत्यावश्यक वस्तूंच्या बाबतीतील सवलतीचे रोख मूल्य यांची पनरगणना करण्यात येईल.

६.कामाचे तास.- (१) कोणत्याही कमभचाऱ्यास एका आठवड्यामध्ये अठ्ठेचाळीस तासांपेक्षा अनधक कालावधीसाठी एखाद्या आस्थापनेमध्ये काम करण्यास भाग पाडण्यात येणार नाही ककवा मुभा देण्यात येणार नाही.

(२) जर एखादा कमभचारी, एखाद्या आस्थापनेमध्ये दैनंनदन तत्वावर काम करीत असेल तर, त्याच्या नवश्रांतीच्या कालांतरासह अशा कमभचाऱ्याचा कामाचा कालावधी, प्रत्येक नदवशी साडेदहा तासांपेक्षा अनधक कालावधीसाठी वाढनवण्यात येणार नाही अशा प्रकारे त्याची वयवस्था करण्यात येईल.

(३) जर कमभचारी, एखाद्या आस्थापनेमध्ये आठवड्यातील सहा नदवस काम करीत असेल तर, त्याच्या नवश्रांतीच्या कालांतरासह अशा कमभचाऱ्याचा कामाचा कालावधी, प्रत्येक नदवशी साडेदहा तासांपेक्षा अनधक कालावधीसाठी वाढनवण्यात येणार नाही आनण उक्त आठवड्यातील सातवया नदवशी, कमभचाऱ्यास र् पगारी सुट्टी देण्यात येईल अशा प्रकारे त्याची वयवस्था करण्यात येईल.

(४) जर कमभचारी, कामाच्या तासांमधील लवनचकतेचा तरतुदीमुळे एखाद्या आठवड्यामध्ये सहा नदवसांपेक्षा कमी नदवस आस्थापनेमध्ये काम करीत असेल तर,त्याच्या नवश्रांतीच्या कालांतरासह अशा कमभचाऱ्याचा कामाचा कालावधी,प्रत्येक नदवशी बारा तासांपेक्षा अनधक कालावधीसाठी वाढनवण्यात येणार नाही आनण उक्त आठवड्याच्या उवभनरत नदवशी, कमभचाऱ्यास र् पगारी सुट्टी देण्यात येईल अशा प्रकारे त्याची वयवस्था करण्यात येईल:

परांतु, कामाच्या तासांमधील लवनचकतेस, वाटाघाटी करणाऱ्या युननयनच्या ककवा वाटाघाटी करणाऱ्या पनरषदेच्या सांमतीने अथवा वाटाघाटी करणाऱ्या युननयनच्या ककवा वाटाघाटी करणाऱ्या पनरषदेच्या अर्ावी, कमभचाऱ्यांनी बहुमताने नदलेल्या सांमतीने परवानगी देण्यात येईल.

(५) कोणत्याही कमभचाऱ्यास, त्याला नवश्रांतीसाठी नकमान अध्या तासांचा कालांतर नदला होता त्यापूवी सलग पाच तासांपेक्षा अनधक कालावधीसाठी काम करण्याची मुर्ा देण्यात येणार नाही.

७. नवश्ाांतीचा साप्तानहक नदवस.- (१) या ननयमाच्या तरतुदींस अधीन राहून, एखाद्या कमभचाऱ्यास, प्रत्येक आठवड्यास, एक नदवसाची, ककवा यथाश्स्थती, एक नदवसापेक्षा अनधक नदवसांची नवश्रांती (यात यापुढे ज्याचा ननदेश,"नवश्रांतीचे नदवस" असा केला आहे) घेण्याची मुर्ा देण्यात येईल, जो सहा नदवसांच्या आठवड्याच्या बाबतीत, साधारणपणे

रनववार असेल आनण सहापेक्षा कमी नदवसांच्या आठवड्याच्या बाबतीत, साधारणपणे शननवार व रनववार असेल. तथानप, ननयोक्त्यास, कोणत्याही कमभचाऱ्यासाठी ककवा कमभचाऱ्यांच्या वगासाठी नवश्रांतीचे नदवस म्हणून आठवड्याचे अन्य कोणतेही नदवस ननश्श्चत करता येतील:

परांतु, सहा नदवसांच्या कामाच्या आठवड्यामधील, ककवा यथाश्स्थती, सहा नदवसांपेक्षा कमी नदवसांच्या कामाच्या आठवड्यामधील, आठवड्याचे उवभनरत नदवस, अशा कमभचाऱ्यांसाठी र् पगारी नवश्रांतीचे नदवस असतील.

परांतु आणखी असे की, जर एखाद्या कमभचाऱ्याने, सहा नदवसांच्या आठवड्याच्या बाबतीत, सहा नदवसांपेक्षा कमी नसेल अशा सलग कालावधीसाठी, आनण यथाश्स्थती, सहापेक्षा कमी नदवसांच्या कामाच्या आठवड्याच्या बाबतीत, कामाच्या नदवसांच्या करारननननवष्ट केलेल्या सांख्येच्या सलग कालावधीकनरता,त्याच ननयोक्त्याच्या

अ ा ंतगभत काम केले असेल तर, तो, या पोट-ननयमान्वये नवश्राांतीच्या नदवसाांसाठी हक्कदार असेल:

परांतु तसेच, कमभचाऱ्यास, नवश्राांतीचे नदवस म्हणून ननश्चत केलेल्या नदवसाांची आनण नवश्राांतीच्या नदवसाांमधील त्यानांतरच्या कोणत्याही बदलाची मानहती, बदल अ ा ंमलात येण्यापूवी, नोकरीच्या नठकाणामधील एखाद्या ठळक जागी तशा आशयाची नोटीस प्रदर्दशत करून कळवण्यात येईल.

स्पष्टीकरण.- या पोट-ननयमाच्या दुसऱ्या परांतुकामध्ये नवननर्ददष्ट केलेल्या एखाद्या आठवड्यामधील सहापेक्षा कमी नसलेल्या नदवसाांचा ककवा कामाच्या नदवसाांच्या करारनननवष्ट सांख्येचा सलग कालावधी मोजण्याच्या प्रयोजनाथभ, (क) ज्या नदवशी कमभचाऱ्याने कामासाठी उपश्स्थत राहणे आवश्यक असते परांतु अशा नदवशी, उपश्स्थतीसाठी त्याला केवळ र्त्ता नदला जातो परांतु काम पुरनवले जात नाही असा कोणताही नदवस,(ख) ज्या नदवशी कमभचाऱ्यास, औद्योनगक नववाद अनधननयम,१९४७ (१९४७ चा १४) या अन्वये नुकसानर्रपाईचे प्रदान केल्यावर, अपनरहायभ काम बांदी केलेली असते, असा कोणताही नदवस, आनण (ग) सहा नदवसाांच्या कालावधीमध्ये,ककवा यथाश्स्थती, आठवड्याच्या कामाच्या नदवसाांच्या करारनननवष्ट सांख्येतील कालावधीमध्ये, नवश्राांतीच्या नदवसाांच्या लगतपूवी, ननयोक्त्याने कमभचाऱ्यास वेतनासह ककवा वेतनानशवाय, मांजूर केलेली कोणतीही रजा ककवा सुट्टी हे, ज्या नदवशी कमभचाऱ्याने काम केलेले आहे ते नदवस असल्याचे मानण्यात येतील.

(२) अशा कोणत्याही कमभचाऱ्यास, जर नवश्राांतीच्या नदवसाच्या लगतपूवी ककवा त्यानांतर, एखाद्या आठवड्यामधील कामाच्या नदवसाांपैकी एका नदवशी सांपूणभ नदवसासाठी बदली नवश्राांतीचा नदवस नदल्यानशवाय ककवा नदला जाणार असल्यानशवाय,त्यास,नवश्राांतीच्या नदवशी काम करण्यास र् ाग पाडण्यात येणार नाही ककवा मुर् ा नदली जाणार नाही:

परांतु, कोणताही बदली नदवस नदला जाणार नसेल तेवहा, त्याचा पनरणाम, कमभचारी, सुट्टीच्या नदवसानशवाय सांपूणभ नदवसासाठी सलगपणे दहापेक्षा अनधक नदवसाांसाठी काम करण्यात होईल.

(३) जेवहा या ननयमाच्या पूवभवती तरतुदींनुसार, कोणताही कमभचारी, नवश्राांतीच्या नदवशी काम करतो आनण त्यास नवश्राांतीच्या नदवसापूवी ककवा त्यानांतर कामाच्या नदवसाच्या कोणत्याही नदवशी बदली नवश्राांतीचा नदवस देण्यात आला असेल तेवहा, कामाचे आठवड्याचे तास मोजण्याच्या प्रयोजनाथभ, असा नवश्राांतीचा नदवस, ज्या आठवड्यामध्ये बदली नवश्राांतीचा नदवस येतो त्या आठवड्यामध्ये समानवष्ट करण्यात येईल.

(४) कमभचाऱ्यास, नवश्राांतीच्या नदवसासाठी, लगतनांतरच्या नदवशी लागू असलेल्या दराने पनरगणना केलेले वेतन मांजूर करण्यात येईल; आनण जेवहा तो नवश्राांतीच्या नदवशी काम करतो आनण त्याला बदली नवश्राांतीचा नदवस देण्यात आलेला असेल तेवहा, ज्या नदवशी

त्याने काम केलेले असेल त्या नवश्ांतीच्या नदवसासाठी त्याला अनतकानलक दराने वेतन आनण बदली नवश्ांतीच्या नदवसासाठी, लगतनांतरच्या नदवशी लागू असलेल्या दराने, वेतन प्रदान करण्यात येईल:

परांतु, सहा नदवसाांच्या आठवड्याच्या बाबतीत, जेवहा,-

(एक) सांनहतेन्वये अनधसूनचत केल्याप्रमाणे, कमभचाऱ्याांच्या वेतनाचा नकमान दर, वेतनाच्या नकमान मानसक दरास, सववीसने र्ागून काढण्यात आलेला असेल तेवहा; ककवा

(दोन) कमभचाऱ्याांच्या वेतनाच्या प्रत्यक्ष दैननक दरास,वेतनाचा मानसक दर, सववीसने र्ागून काढण्यात आलेला असेल आनण असा वेतनाचा प्रत्यक्ष दैननक दर, कमभचाऱ्याच्या वेतनाच्या अनधसूनचत केलेल्या नकमान दैननक दरापेक्षा कमी नसेल तेवहा,

नवश्ांतीच्या नदवसासाठी कोणतेही वेतन प्रदेय असणार नाही; आनण

(तीन) कमभचाऱ्याने नवश्ांतीच्या नदवशी काम केले असेल आनण त्याला बदली नवश्ांतीचा नदवस देण्यात आला असेल तेवहा, त्याने ज्या नदवशी काम केलेले असेल त्या नवश्ांतीच्या नदवसासाठीच केवळ,त्याला प्रदेय असलेल्या वेतनाइतकी रक्कम,अनतकानलक दराने, त्याला प्रदान करण्यात येईल;

आनण,जर वेतनाचा दैननक दर, या परांतुकाच्या तरतुदींनुसार काढण्यात आलेला आहे ककवा कसे याबाबत कोणताही नववाद उद्भवला असेल तर, कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य ककवा प्रादेनशक अनधकानरता असणारा कामगार उपआयुक्त, याबाबतीत त्याच्याकडे केलेल्या अजावरून, सांबांनधत पक्षकाराांना लेखी ननवेदने करण्याची सांधी नदल्यानांतर, त्यावर ननणभय करू शकेल:

परांतु आणखी असे की, उक्त्या कामाच्या दर पद्धतीने नवननयनमत केलेल्या कमभचार्याांच्या बाबतीत, त्याने ज्या नदवशी काम केलेले असेल त्या नवश्ांतीच्या नदवसासाठी त्याला अनतकानलक दराने वेतन आनण बदली नवश्ांतीच्या नदवसासाठी, लगतनांतरच्या नदवशी लागू असलेल्या दराने वेतन प्रदान करण्यात येईल.

स्पष्टीकरण.- या पोट-ननयमाांमधील, "लगतनांतरच्या नदवशी" याचा अथभ, जो नवश्ांतीच्या नदवसाच्या, ककवा यथाश्स्थती, बदली नवश्ांतीच्या नदवसाच्या पूवीचा आहे असा, ज्या नदवशी कमभचाऱ्याने काम केलेले आहे तो शेवटचा नदवस,असा आहे; आनण जेवहा बदली नवश्ांतीचा नदवस, नवश्ांतीच्या नदवसाच्या लगतनांतरच्या नदवशी येत असेल तेवहा, लगतनांतरचा नदवस याचा अथभ, जो नवश्ांतीच्या नदवसाच्या पूवीचा आहे असा, ज्या नदवशी कमभचाऱ्याने काम केलेले आहे तो शेवटचा नदवस, असा आहे.

(५) या ननयमाच्या तरतुदी, ज्यासाठी कमभचारी अन्य कोणत्याही कायद्यान्वये ककवा कोणताही ननवडा, करारनामा ककवा सेवेचा करार याांच्या अटीं अन्वये कमभचारी ज्यासाठी

हक्कदार असू शकेल अशा अनधक अनुकूल असलेल्या अटींना, कोणत्याही असल्यास, बाधक होण्यासाठी अ ा ंमलात येणार नाहीत, आनण अशा प्रकरणी, कमभचारी, अनधक अनुकूल असलेल्या उपरोक्त अटींसाठीच केवळ हक्कदार असेल.

स्पष्टीकरण.- या ननयमाच्या प्रयोजनाथभ,"आठवडा" याचा अथभ, शननवारी रात्री मध्यरात्रीपासून सुरू होणारा सात नदवसाांचा कालावधी, असा असेल.

८. रात्र पाळ्या.- जेवहा एखाद्या नोकरीतील कमभचारी, मध्यरात्रीच्या पलीकडे नवस्तानरत होणाऱ्या एखाद्या पाळीवर काम करीत असेल तेवहा,-

(क) या प्रकरणी, ननयम ७ च्या प्रयोजनाथभ, सांपूणभ नदवसासाठी नवश्राांतीचा नदवस याचा अथभ, जेवहा त्याची पाळी सांपते त्या वेळेपासून सुरू होणारा सलग चोवीस तासाांचा कालावधी, असा असेल; आनण

(ख) अशा प्रकरणी, पुढील नदवस हा, जेवहा अशी पाळी सांपते त्या वेळेपासून सुरू होणारा चोवीस तासाांचा कालावधी असल्याचे मानण्यात येईल, आनण ज्या कालावधीत असा कमभचारी कामामध्ये गुांतलेला होता ते मध्यरात्रीनांतरचे तास,आधीच्या नदवसासाठी मोजण्यात येतील.

९. कलम १३ च्या पोट-कलम (२) अन्वये कममचाऱयांच्या वगांचे कामाचे तास.-कलम १३ च्या पोट-कलम (२) मध्ये नमूद केलेल्या कमभचाऱ्याांच्या वगांच्या बाबतीत,कामाच्या तासाांच्या बाहेरील नवस्तार,कोणत्याही नदवसामध्ये बारा तासाांपेक्षा अनधक असू शकेल.

१०. दीघम वेतन कालावधी.- कलम १४ अन्वये वेतनाच्या नकमान दराच्या प्रयोजनाथभ, दीघभ वेतन कालावधी,एक मनहन्याचा असेल.

११. अंशकानलक कममचाऱयांसाठी वेतनाची पनरगणना.- जो कमभचारी, सामान्य कामाच्या नदवसासाठी नोकरीमध्ये नसेल, परांतु त्याने कामाच्या नदवसामध्ये चारपेक्षा कमी नसेल इतक्या तासाांसाठी काम केले असेल तर,असा कोणताही कमभचारी, नकमान वेतन दैननक दरात पांधरा टक्के वाढ करून आनण र् ागाकार नजीकच्या पैशामध्ये नमळवून येणाऱ्या नकमान वेतन दैननक दरास, आठने(तास)र् ागून पनरगणना केलेल्या नकमान वेतनासाठी पात्र असेल.

प्रकरण-तीन
वेतनाचे प्रदान

१२.कलम १८ च्या पोट-कलम (४) खालील वसुली.- जेवहा कलम १८ च्या पोट-कलम (२) अन्वये प्रानधकृत केलेल्या एकूण वजावटी, कमभचाऱ्याच्या वेतनाच्या पन्नास टक्क्याांपेक्षा अनधक असतील तेवहा,अनधकची रक्कम, पुढे ओढण्यात येईल आनण अनुवती वेतन कालावधीच्या, ककवा यथाश्स्थती, वेतन कालावधींच्या वेतनातून, ती आशा हप्त्याांमध्ये वसूल करण्यात येईल की जेणेकरून, कोणत्याही मनहन्यातील वसुली,त्या मनहन्यातील कमभचाऱ्याच्या वेतनाच्या पन्नास टक्क्याांपेक्षा अनधक असणार नाही.

१३.कलम १९ च्या पोट-कलम (१) खालील प्रानधकारी.- कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य हे, कलम १९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये दांड लादण्यासाठी मान्यता देण्याकनरता प्रानधकारी असतील.

१४.कलम १९ च्या पोट-कलम (२) अन्वये नोटीस प्रदर्शशत करण्याची रीत.- कलम १९ च्या पोट-कलम (२) मध्ये ननर्ददष्ट केलेली नोटीस, ज्या नठकाणी नोकरी करतात अशा कामाच्या नठकाणाच्या पनरवास्तूांमध्ये ठळक जागी प्रदर्दशत करण्यात येईल, जेणेकरून प्रत्येक सांबांनधत कमभचाऱ्यास, मराठीतील ककवा कहदीतील ककवा इांग्रजीतील नोटीसीचा मजकूर सहजपणे वाचणे शक्य होईल. नोटीसीची एक प्रत, अनधकानरता असणाऱ्या ननरीक्षक-नन-सुनवधाकारास प्रत्यक्षपणे ककवा इलेक्रॉननक स्वरूपात ककवा नोंदणीकृत डाकेने पाठवण्यात येईल.

१५.कलम १९ च्या पोट-कलम (३) खालील कायमपद्धती.- ननयोक्ता, दांड लादण्यासाठी मान्यता नमळण्याकनरता सूचनेमध्ये सनवस्तर तपशील नवननर्ददष्ट करून, इलेक्रॉननक ककवा लेखी स्वरूपातील सूचना कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य याांना देईल, कामगार आयुक्त,मान्यता देण्यापूवी ककवा नाकारण्यापूवी, सांबांनधत कमभचाऱ्यास व ननयोक्त्यास बाजू माांडण्याची सांधी देईल आनण अशी सूचना नमळाल्याच्या तारखेपासून तीस नदवसाांच्या आत प्रकरण ननकालात काढील, त्यात ननष्ष्ट्फळ ठरल्यास,अशी मान्यता नदली असल्याचे मानण्यात येईल.

१६. वजावटीची मानहती.- (१) जेवहा ननयोक्ता,कलम २० च्या पोट-कलम (२) च्या परांतुकानुसार कोणतीही वजावट करतो तेवहा,आशा वजावटीच्या तारखेपासून दहा नदवसाांच्या आत, अशा वजावटीची सूचना, त्यात अशा वजावटीची कारणे स्पष्ट करून, अनधकानरता असणाऱ्या ननरीक्षक- नन-सुनवधाकारास इलेक्रॉननक स्वरूपात ककवा नोंदणीकृत डाकेने देईल.

(२) ननरीक्षक-नन-सुनवधाकार, पोट-ननयम (१) खालील सूचना नमळाल्यानांतर, अशा सूचनेची तपासणी करील आनण त्यात नदलेले स्पष्टीकरण, सांनहतेच्या ककवा त्याखाली केलेल्या ननयमाांच्या कोणत्याही तरतुदींचे उल्लांघन करीत आहे असे त्यास आढळून आले असेल तर, तो, अशी सूचना नमळाल्याच्या तारखेपासून तीस नदवसाांच्या आत, ननयोक्त्यानवरुद्ध सांनहतेअन्वये यथोनचत कारवाई सुरु करील.

१७. कलम २१ च्या पोट-कलम (२) खालील वजावटीची कायमपद्धती.- कलम २१ च्या पोट-कलम (१) अन्वये नुकसानीसाठी ककवा हानीसाठी कमभचाऱ्याच्या वेतनातून वजावट करण्याची इच्छा असणारा कोणताही ननयोक्ता,-

(एक)अनर्रक्षेत ठेवण्यासाठी कमभचाऱ्याकडे स्पष्टपणे सोपनवलेल्या मालाच्या नुकसानीचे ककवा हानीचे मूल्य ककवा ज्याकनरता त्याने नहशोब देणे आवश्यक आहे त्या रकमेचे नुकसान आनण असे नुकसान ककवा हानी, प्रत्यक्षपणे कमभचाऱ्याच्या ननष्ट्काळजीपणामुळे ककवा कसूरीमुळे घडून आली आहे हे लेखी स्वरूपात कमभचाऱ्याला स्पष्ट करील; आनण

(दोन) कमभचाऱ्यास कोणतेही स्पष्टीकरण सादर करण्याची सांधी देईल आनण त्यानांतर, जर नुकसान ककवा हानी, जर केलेली असेल तर,त्याची वजावट करील, आनण अशा वजावटीच्या तारखेपासून पांधरा नदवसाांच्या आत, कमभचाऱ्यास कळनवण्यात येईल.

१८. कलम २३ अन्वये अनिम रकमेची वसुली करण्यासंबंधीच्या शती.-

(एक) कलम २३ च्या खांड (ख) अन्वये रोजगार सुरू झाल्यानांतर कमभचाऱ्यास नदलेल्या अनग्रम रकमाांची, ककवा यथाश्स्थती,

(दोन) कलम २३ च्या खांड (ग) अन्वये आधीच अर्दजत न केलेल्या कमभचाऱ्याच्या वेतनाच्या अनग्रमाची,

वसुली, ननयोक्त्याने ननधानरत केलेल्या हप्त्याांमध्ये, सांबांनधत कमभचाऱ्याच्या वेतनातून ननयोक्त्याकडून वसूल करण्यात येईल, जेणेकरून, वेतन कालावधीमधील कोणताही हप्ता ककवा सवभ हप्ते, त्या वेतन कालावधीत, ननयम १२ मध्ये नवननर्ददष्ट केलेल्या कमाल मयादेच्या अधीन राहून, कमभचाऱ्याच्या वेतनाच्या पन्नास टक्क्याांपेक्षा अनधक असणार नाहीत आनण अशा वसुलीचा तपशील, त्यासाठी ठेवलेल्या नोंदवहीमध्ये नोंदवण्यात येईल.

प्रकरण- चार

राज्य सल्लागार मंडळ

१९. मंडळाची बैठक.- अध्यक्ष, ननयम २० च्या तरतुदींस अधीन राहून, त्याला योग्य वाटेल अशा कोणत्याही वेळी, माांडळाची बैठक बोलावू शकेल:

परांतु, सदस्याांच्या ननम्म्यापेक्षा कमी नसतील अशा सदस्याांनी लेखी मागणी केल्यावर, अध्यक्ष, अशी मागणी नमळाल्याच्या तारखेपासून तीस नदवसाांच्या आत, बैठक बोलावील.

२०. बैठकींची नोटीस.- अध्यक्ष, प्रत्येक बैठकीची तारीख, वेळ व नठकाण ननश्श्चत करील आनण बैठकीत करावयाच्या कामकाजाच्या यादीसह उपरोक्त तपनशलाचा अ ा ंतर् ाव असणारी लेखी स्वरूपातील नोटीस,अशा बैठकीसाठी ननश्श्चत केलेल्या तारखेपूवी, नकमान पांधरा नदवस आधी, नोंदणीकृत डाकेने ककवा इलेक्रॉननक पद्धतीने प्रत्येक सदस्यास पाठवण्यात येईल:

परांतु,आकश्स्मक बैठकीच्या बाबतीत, प्रत्येक सदस्यास, केवळ सात नदवसाांची नोटीस देण्यात यावी.

२१. अध्यिाची कामे.- अध्यक्ष,-

(एक) माांडळाच्या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी असेल:

परांतु,कोणत्याही बैठकीतील अध्यक्षाांच्या अर् ावी, सदस्याांनी, त्याांच्यामधून बहुमताने ननवडलेला सदस्य, अशा बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी असेल;

(दोन) माांडळाच्या प्रत्येक बैठकीची कायभसूची ठरवील;

(तीन) जेवहा माांडळाच्या बैठकीमध्ये, कोणताही नवषय मतदानाने ठरवावयाचा असेल तर, त्याबाबतीत, मतदान घेईल आनण बैठकीतील गुप्त मतदानाची मोजणी करील ककवा मोजणी करण्याची वयवस्था करील.

२२. गणपूती.- नकमान एक-तृतीयाांश सदस्य आनण ननयोक्ते व कमभचारी या दोघाांचा प्रत्येकी नकमान एक प्रनतननधी सदस्य उपश्स्थत असल्यानशवाय, कोणत्याही बैठकीत कोणतेही कामकाज करण्यात येणार नाही:

परांतु, जर कोणत्याही बैठकीत एक-तृतीयाांशपेक्षा कमी सदस्य उपश्स्थत असतील तर, अध्यक्ष, जी मूळ बैठकीच्या तारखेपासून सात नदवसाांपेक्षा नांतरची नसेल अशा तारखेपयंत बैठक तहकूब करू शकेल आनण त्यानांतर,उपश्स्थत सदस्याांची सांख्या नवचारात न घेता, अशा तहकूब केलेल्या बैठकीत कामकाज करणे कायदेशीर असेल:

परांतु आणखी असे की, तहकूब केलेल्या अशा बैठकीची तारीख, वेळ व नठकाण, सवभ सदस्याांना, इलेक्रॉननक पद्धतीने ककवा नोंदणीकृत डाकेने कळनवण्यात येईल.

२३. मंडळाचे कामकाज उरकणे.- माांडळाचे सवभ कामकाज, माांडळाच्या बैठकीत नवचारात घेण्यात येईल, आनण उपश्स्थत असणाऱ्या व मतदान करणाऱ्या सदस्याांच्या बहुमताने ननणभय घेण्यात येईल आनण समसमान मते पडल्यास अशा प्रसांगी, अध्यक्षास, ननणायक मत असेल:

परांतु, अध्यक्षास, जर त्याला योग्य वाटले तर, असा ननदेश देता येईल की, कोणतीही बाब, आवश्यक कागदपत्रे, प्रसृत करून आनण सदस्याांची लेखी मते नमळवून त्याद्वारे ठरवण्यात येईल:

परांतु आणखी असे की,पूवभवती परांतुकाअन्वये कोणत्याही बाबीवरील ननणभय, सदस्याांच्या दोन-तृतीयाांशपेक्षा कमी नसेल इतक्या बहुमताने पाकठबा असल्यानशवाय घेण्यात येणार नाही.

२४. मतदानाची पद्धती.- माांडळाांमधील मतदान, सवभसाधारणपणे हात दाखवून करण्यात येईल, परांतु जर कोणत्याही सदस्याने मतपनत्रकेद्वारे मतदान घेण्याची नवचारणा केली तर ककवा जर अध्यक्षाने तसे ठरनवले तर, गुप्त मतदान पनत्रकेद्वारे मतदान घेण्यात येईल आनण अध्यक्ष ठरवील अशा रीतीने घेण्यात येईल.

२५. बैठकीची कायमवाही.- (१) इतर गोष्टींबरोबरच बैठकीत उपश्स्थत असलेल्या सदस्याांची नावे दशभनवणारी माांडळाच्या प्रत्येक बैठकीची कायभवाही, बैठकीनांतर शक्य नततक्या लवकर आनण कोणत्याही बाबतीत, पुढील बैठकीपूवी सात नदवसाांपेक्षा कमी नसेल अशा कालावधीत प्रत्येक सदस्यास व राज्य शासनास पाठवण्यात येईल.

(२) माांडळाच्या प्रत्येक बैठकीची कायभवाही, आवश्यक वाटेल त्याप्रमाणे, एकतर कोणत्याही र्ेरबदलाांनशवाय ककवा कोणत्याही असल्यास,अशा र्ेरबदलाांसह, पुढील बैठकीत कायम करण्यात येईल.

२६. साीदारांना समन्स पाठवणे व दस्तावेज सादर करणे.- (१) अध्यक्षास, त्याचे कतभवय पार पाडण्याच्या ओघात, आवश्यक असल्यास, कोणत्याही वयक्तीला साक्षीदार म्हणून उपश्स्थत राहण्यासाठी समन्स पाठवता येईल आनण कोणत्याही वयक्तीस, कोणताही दस्तावेज सादर करण्यास र्मावता येईल.

(२) ज्या वयक्तीस समन्स पाठवलेले आहे आनण जी मांडळासमोर साक्षीदार म्हणून उपश्स्थत राहते अशी प्रत्येक वयक्ती, नतने केलेल्या खचासाठी, एखाद्या नदवाणी न्यायलयासमोर उपश्स्थत राहणाऱ्या साक्षीदारांना र्त्ता प्रदान करण्यासाठी त्या त्या वेळी अ◌ा◌ंमलात असलेल्या दरानुसार, र्त्ता नमळण्यासाठी हक्कदार असेल.

२७. मंडळाच्या सदस्यांचा पदावधी.-(१) या ननयमाच्या तरतुदींना अनधन राहून अनधकृत सदस्यावयनतनरक्त इतर सदस्याचा कायभकाळ, कलम 42 च्या उप कलम (1) अन्वये, सामान्यत: त्याच्या ननयुक्तीच्या ककवा नामननदेशनाच्या तारखेपासून, यथाश्स्थती, दोन वषे असेल :

परांतु, असा सदस्य, दोन वषाचा उक्त कालावधी सांपुष्टात आला असलातरी त्याच्या उत्तरानधकाऱ्याची ननयुक्ती ककवा नामननदेनशत होईपयंत, यथाश्स्थतीत पदावर राहील.

(२) नैनमनतक नरक्त पद र्ण्यासाठी नामननदेनशत केलेला मांडळाचा मालक ककवा कमभचारी ककवा स्वतांत्र सदस्याचे जागी त्याला नामननदेनशत केलेले असेल त्या सदस्यांच्या पदावधीच्या उवभनरत कालावधीसाठी पद धारण करील.

(३) मांडळाचे शासकीय सदस्य त्यांच्या जागी अशा अन्य शासकीय सदस्यांची ननयुक्ती करण्यात येईपयंत, पद धारण करतील.

(४) पोट-ननयम (१),(२) व (३) यांमध्ये काहीही अ◌ा◌ंतर्ूभत असले तरी, मांडळाचे सदस्य, राज्य शासनाची मजी असेपयंतच्या कालावधीसाठी पद धारण करतील.

२८. प्रवास ि◌त्ता.- मांडळाचा ककवा सनमतीचा अध्यक्ष व प्रत्येक अशासकीय सदस्य, त्याची कतभवय करण्याच्या सांबांधात त्याने केलेल्या कोणत्याही प्रवासासाठी, राज्य शासनाच्या गट-अ अनधकाऱ्यांना लागू असलेल्या दराने व शतींस अधीन राहून, प्रवास व मुक्काम र्त्ता आहनरत करण्यास हक्कदार असेल.

२९.मंडळाच्या सदस्यांची पुन:नामननदेशन करण्याची पात्रता.- एखादा मावळता अशासकीय सदस्य, एकूण तीन पदावधींपेक्षा अनधक नसेल अशा पदावधींसाठी मांडळाच्या सदस्यत्वाकनरता पुन: नामननदेनशत करण्यास पात्र असेल.

३०.मंडळाच्या सदस्यांचा राजीनामा.- (१) शासकीय सदस्यांवयनतनरक्त मांडळाचा सदस्य, अध्यक्षास लेखी नोटीस देऊन त्याच्या सदस्यत्वाचा राजीनामा देऊ शकेल.

(२) त्याची स्वीकृती कळनवल्याच्या तारखेपासून ककवा राजीनाम्याच्या तारखेपासून तीस नदवस समाप्त झाल्यावर, यापैकी जे आधी घडेल तेवहापासून राजीनामा अ◌ा◌ंमलात येईल.

(३) जेवहा मांडळाच्या सदस्यत्वामध्ये, एखादे पद नरक्त होईल ककवा नरक्त होण्याचा सांर्व असेल तेवहा, राज्य शासन, सांनहतेच्या तरतुदींनुसार नरक्त पद र्ण्यासाठी उपायोजना करील.

३१. सदस्यत्वाची समाप्ती.- जर मांडळाचा एखादा सदस्य अध्यक्षास पूवभसूचना न देता, लागोपाठच्या तीन बैठकींना उपश्स्थत राहण्यासाठी कसूर करील तर, तो, त्याचा सदस्य असण्याचे समाप्त होईल. अशा समाप्तीचा अहवाल, राज्य शासनास सादर करण्यात येईल. ज्याचे सदस्यत्व समाप्त झाले आहे त्या वयक्तीस देखील कळनवण्यात येईल.

३२. अपात्रता.- (१) एखादी वयक्ती,-

(एक) जर नतला एखाद्या सक्षम न्यायालयाने, ती नवकल मनाची असल्याचे घोनषत केले असेल तर; ककवा

(दोन) जर ती अनवमुक्त नादार असेल तर; ककवा

(तीन) जर सांनहतेच्या प्रारांर्ापूवी ककवा त्यानांतर, नतला नैनतक अधःपतनाचा अांतर्ाव असणाऱ्या अपराधासाठी दोषीनसद्ध ठरनवण्यात आलेले असेल तर, ती, मांडळाचा सदस्य म्हणून नामननदेनशत करण्यासाठी ककवा होण्यासाठी अपात्र ठरवण्यात येईल.

(२) पोट-ननयम (१) खालील अपात्रता घडून आलेली आहे ककवा कसे या सांबांधात कोणताही प्रश्न उद्र्वला तर, त्यावरील राज्य शासनाचा ननणभय अांनतम असेल.

३३.अनधकारी व कममचारी.- (१) राज्य शासनास, मांडळाच्या कामकाजासाठी, त्यास आवश्यक वाटतील असे अनधकारी व कमभचारी मांडळासाठी पुरनवता येतील.

(२) राज्य शासनास, सहायक कामगार आयुक्ताांच्या दजापेक्षा कमी दजा नसलेल्या, कामगार नवर्ागाच्या अनधकाऱ्याची मांडळाचा सनचव म्हणून ननयुक्ती करता येईल. राज्य शासनास, सहायक कामगार आयुक्ताांच्या दजापेक्षा कमी दजा नसलेल्या, कामगार नवर्ागाच्या अनधकाऱ्याची सनमत्याांचा सनचव म्हणून देखील ननयुक्ती करता येईल.

प्रकरण-पाच

देणी, हक्क मागण्या, इत्यादींचे प्रदान

३४. कलम ४४ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड(क) खालील प्रदान.- (१) (क)प्रत्येक कमभचारी, त्याच्या खात्यात जमा असणारी रक्कम, प्रदेय झाली असेल त्यापूवी ककवा जेवहा रक्कम प्रदेय झाली असेल तेवहा, ती प्रदान करण्यात येण्यापूवी, त्याचा मृत्यू झाल्यास, त्याच्या खात्यात जमा असलेली रक्कम नमळण्याचा हक्क प्रदान करणाऱ्या वयक्तीला नामननदेनशत करणारे **नमुना- एक**मधील घोषणापत्र करील.

(ख) जर नामननदेशन करण्याच्या वेळी कमभचाऱ्यास कुटुांब असेल तर, पतीच्या ककवा पत्नीच्या नावाने अथवा पतीला ककवा पत्नीला अनधमान्यता देऊन त्यानांतर त्याच्या कुटुांबातील एक ककवा अनधक सदस्याांच्या नावे नामननदेशन करण्यात येईल:

परांतु, कुटुांब असणाऱ्या कमभचाऱ्याने, त्याच्या कुटुांबातील सदस्याांवयनतनरक्त एखाद्या वयक्तीच्या नावाने केलेले नामननदेशन अवैध ठरेल.

परांतु आणखी असे की, कमभचाऱ्याचा नववाह झाल्यावर, कमभचाऱ्याकडून त्याच्या पत्नीच्या ककवा पतीच्या नावाने नवयाने नामननदेशन करण्यात येईल आनण आनण अशा नववाहापूवी केलेले कोणतेही नामननदेशन,अवैध असल्याचे मानण्यात येईल.

(ग) जेवहा नामननदेशन सांपूणभतः ककवा अांशत: एखाद्या वयक्तीच्या नावाने केले जाते तेवहा, कमभचाऱ्यास, त्याच्या कुटुांबातील कोणत्याही प्रौढ वयक्तीस, अज्ञान नामननदेनशत वयक्तीचा पालक म्हणून ननयुक्त करता येईल अथवा जेवहा कुटुांबामध्ये कोणतीही प्रौढ

वयक्ती नसेल तेवहा, त्यास, त्याच्या स्वेच्छा अनधकारात, अन्य कोणत्याही वयक्तीस, अज्ञान नामननदेनशत वयक्तीची पालक म्हणून ननयुक्ती करता येईल.

(घ) जर कमभचाऱ्याने, एकापेक्षा अनधक वयक्तींना नामननदेनशत केले असेल तर,तो, त्याच्या खात्यात जी रक्कम जमा असेल त्या रकमेची सांपूणभ नवल्हेवारी करता यावी म्हणून, त्याच्या स्वेच्छा अनधकारात, त्याच्या प्रत्येक नामननदेनशत वयक्तीला प्रदेय असलेली रक्कम ककवा नहस्सा नामननदेशनामध्ये, नवननर्ददष्ट करील.

(२) जेवहा सांनहतेअन्वये एखाद्या कमभचाऱ्यास प्रदेय असलेली कोणतीही रक्कम, त्याचा मृत्यू झाल्यानांतर ककवा त्याचा ठावनठकाणा लागत नसेल अशा कारणावरून देय होते तेवहा, आनण रक्कम प्रदेय झाली असेल त्या तारखेपासून तीन मनहने समाप्त होईपयंत कमभचार्याच्या नामननदेनशत वयक्तींना रक्कम प्रदान करता येऊ शकत नसेल तेवहा, ननयोक्त्याद्वारे, अशी रक्कम अनधकानरता असणाऱ्या सहायक कामगार आयुक्ताकडे जमा करण्यात येईल, तो,अशी रक्कम, त्याच्याकडे ती अशाप्रकारे ज्या तारखेस जमा केली होती त्या तारखेपासून दोन मनहन्यांच्या आत, कमभचाऱ्याने नामननदेनशत केलेल्या वयक्तींची ओळख पटवल्यानांतर, त्यांना सांनवतनरत करील.

३५.कलम ४४ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड(ख) खालील संनवतनरत न केलेल्या देय रकमा जमा करणे.- (१) जेवहा सांनहतेअन्वये एखाद्या कमभचाऱ्यास प्रदेय असलेली कोणतीही रक्कम, एकतर अशा कमभचाऱ्याकडून कोणालाही नामननदेनशत करण्यात आलेले नसेल या कारणावरून ककवा अन्य कोणत्याही कारणासाठी, सांनवतनरत न करता रानहलेली असेल तेवहा, अशी रक्कम, रक्कम प्रदेय झाली असेल त्या तारखेपासून सहा मनहने समाप्त होईपयंत कमभचाऱ्याच्या कोणत्याही नामननदेनशत वयक्तीस प्रदान केली जाऊ शकत नाही, अशा सवभ रकमा, ननयोक्त्याकडून, सहा मनहन्यांच्या उक्त कालावधीच्या अखेरच्या नदवसानांतर पांधरा नदवस समाप्त होण्यापूवी आदेशामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे अनधकानरता असणाऱ्या सहायक कामगार आयुक्ताकडे जमा करण्यात येतील.

(२) पोट-ननयम (१) मध्ये ननर्ददष्ट केलेली रक्कम, ननयोक्त्याकडून, बँक हस्तांतरणामार्भत ककवा अनधकानरता असणाऱ्या सहायक कामगार आयुक्ताच्या नावे काढलेल्या र्ारतातील कोणत्याही राष्ट्रीयकृत बँकेकडून नमळनवलेल्या रेखांनकत नडमांड ड्राफ्टमार्भत आदेशामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे अनधकानरता असणाऱ्या सहायक कामगार आयुक्ताकडे जमा करण्यात येईल.

३६.कलम ४४ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड(ख) खालील संनवतनरत न केलेल्या देय रकमांसंबंधी कायमवाही करण्याची रीत.-

(१) अनधकानरता असणाऱ्या सहायक कामगार आयुक्ताकडे जमा केलेली ननयम ३५ च्या पोट-ननयम (१) मध्ये ननर्ददष्ट केलेली रक्कम (या ननयमांमध्ये, यात यापुढे नजचा ननदेश, "रक्कम" असा केला आहे), त्याच्याकडे राहील आनण ती केंद्राच्या ककवा राज्य शासनाच्या

रोख्याांमध्ये गुांतवण्यात येईल अथवा एखाद्या राष्ट्रीयकृत बँकेमध्ये ननयत ठेव म्हणून जमा करण्यात येईल.

(२) राज्य शासनाने ननयुक्त केलेला प्रानधकारी, शक्य होईल नततक्या लवकर, त्यास पयाप्त वाटेल असा, रकमेशी सांबांनधत असणारा तपशील अ ा ांतर् ूभत असणारी नोटीस, नकमान पांधरा नदवसाच्या आत, मानहतीसाठी सूचना र्लकावर प्रदर्दशत करील आनण अशी नोटीस, शासकीय सांकेतस्थळावर ककवा राज्य शासनाच्या राजपत्रामध्ये देखील प्रनसद्ध करील तसेच सांनवतनरत न केलेले वेतन ज्या क्षेत्रामध्ये अर्दजत केले होते त्या क्षेत्रामध्ये सवभसाधारणपणे समजल्या जाणाऱ्या स्थाननक र् ाषेतील कोणत्याही दोन स्थाननक वृत्तपत्राांमध्ये प्रनसद्ध करील.

(३) पोट-ननयम (४) च्या तरतुदीस अधीन राहून,अनधकानरता असणारा सहायक कामगार आयुक्त, नामननदेनशत वयक्तीला,ककवा यथाश्स्थती, नजने अशा रकमेची हक्कमागणी केलेली आहे त्या वयक्तीला, बाजू माांडण्याची सांधी नदल्यानांतर, अनधकानरता असणारा सहायक कामगार आयुक्त, नजच्या नावे रक्कम प्रदान करण्याचा ननणभय करील त्या वयक्तीला रक्कम देईल.

(४) सांनवतनरत न केलेली रक्कम,नोटीस प्रनसद्ध केल्यानांतर सात वषांच्या कालावधीसाठी हक्कमागणी न करता रानहलेली असेल तर,अशी रक्कम, कामगाराांच्या कल्याणास चालना देण्यासाठी महाराष्ट्र कामगार कल्याण मांडळाकडे हस्ताांतनरत करण्यात येईल.पोट-ननयम (३) मध्ये काहीही अ ा ांतर् ूभत असले तरी, अशी रक्कम जमा केल्याच्या तारखेपासून सात वषांमध्ये कोणतीही हक्कमागणी उद्भ्वली असेल तर,अनधकानरता असणारा सहायक कामगार आयुक्त, सांनवतनरत न केलेली रक्कम, हक्कमागणी करणाऱ्या वयक्तीस सांनवतनरत करण्याचा ननणभय घेईल व मांडळास तसा ननदेश देईल.

प्रकरण - सहा

नमुने, नोंदवह्या व वेतन नचठ्ठी

३७. हक्क मागणीचा अजम.- (१) सांनहतेच्या कलम ४५ अन्वये हक्क मागणी करण्याचा अजभ,**नमुना - दोन** मध्ये नवननर्ददष्ट केलेल्या दस्तऐवजाांसह प्रत्यक्षपणे ककवा इलेक्रॉननक पद्धतीने, उक्त नमुन्यात दाखल करता येईल.

(२) कलम ४५ च्या पोट-कलम (४) खालील अजभ प्राप्त झाल्यावर, प्रानधकारी, नोटीसीमध्ये नवननर्ददष्ट केलेल्या तारखेस, सवभ सांबांनधत दस्तऐवजाांसह व कोणत्याही असल्यास, साक्षीदाराांसह, त्याच्यासमोर उपश्स्थत राहण्यासाठी **नमुना-तीन**मधील नोटीस, इलेक्रॉननक पद्धतीने ककवा नोंदणीकृत डाकेने ननयोक्त्यावर बजावील आनण अशाप्रकारे नवननर्ददष्ट केलेली तारीख अजभदाराला कळवील.

(३) जर ननयोक्ता ककवा त्याचा प्रनतननधी, नवननर्ददष्ट केलेल्या तारखेस उपश्स्थत राहण्यास कसूर करील तर,प्रानधकाऱ्यास, एकतर् ी सुनावणी घेता येईल आनण अजावर ननणभय करता येईल.

(४) जर ननयोक्ता ककवा त्याचा प्रनतननधी कोणतेही सांयुश्क्तक कारण आगाऊ स्वरूपात न दशभनवता,नवननर्ददष्ट तारखेस उपश्स्थत राहण्यास कसूर करील तर,प्रानधकाऱ्यास, अजभ खारीज करता येईल.

३८.अपील.- (१) कलम ४५ च्या पोट-कलम (२) अन्वये प्रानधकाऱ्याने सांमत केलेल्या आदेशामुळे वयनथत झालेल्या कोणत्याही वयक्तीस, **नमुना-चार**मध्ये अपीलकाराने नमूद केलेल्या दस्तऐवजाांसह इलेक्रॉननक पद्धतीने ककवा नोंदणीकृत डाकेने,अनधकानरता असणाऱ्या अपील प्रानधकाऱ्याकडे,कलम ४९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये उक्त नमुन्यामध्ये अपील दाखल करता येईल:

परांतु, जर हक्कमागणी केलेली रक्कम, अपील दाखल करण्याच्या वेळी अपील प्रानधकाऱ्याकडे जमा केलेली नसेल तर, ननयोक्त्याद्वारे केलेले कोणतेही अपील, दाखल करून घेण्यात येणार नाही.

(२) जेवहा कलम ४९ च्या पोट-कलम (१) खालील अपील दाखल करून घेतले जाते तेवहा, अपील प्रानधकारी, नोटीसीमध्ये नवननर्ददष्ट केलेल्या तारखेस, त्याच्यासमोर उपश्स्थत राहण्यासाठी **नमुना-पाच**मधील नोटीस, इलेक्रॉननक पद्धतीने ककवा नोंदणीकृत डाकेने प्रनतवादीवर बजावील आनण अशाप्रकारे नवननर्ददष्ट केलेली तारीख अपीलकाराला कळवील.

(३) अपील प्रानधकारी, अपीलकाराची व प्रनतवादीची सुनावणी घेतल्यानांतर, आदेशाद्वारे अपीलावर ननणभय करील.

३९.नोंदवह्या.- (१) ज्याला सांनहता लागू आहे त्या आस्थापनेचा प्रत्येक ननयोक्ता, या ननयमाांस जोडलेल्या प्रपत्राांमध्ये, इलेक्रॉननक पद्धतीने ककवा प्रत्यक्ष स्वरूपात पुढील नोंदव्ा ठेवील:-

(एक) **नमुना-सहा**मधील कमभचारी नोंदवही,

(दोन)**नमुना-सात**मधील उपश्स्थती, वेतन, अनतकाल, दांड आनण नुकसानीसाठी व हानीसाठी केलेल्या वजावटी याांची नोंदवही.

(२) कलम १९ च्या पोट-कलम (८) मध्ये ननर्ददष्ट केलेले सवभ दांड आनण त्याची सवभ वसुली, या ननयमाांस जोडलेल्या **नमुना-सात**मध्ये ननयोक्त्याने ठेवावयाच्या नोंदवहीमध्ये, इलेक्रॉननक पद्धतीने ककवा प्रत्यक्ष स्वरूपात, नोंदवण्यात येईल, आनण उक्त पोट-कलम (८) मध्ये ननर्ददष्ट केलेला प्रानधकारी,कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य हा असेल.

(३) कलम २१ च्या पोट-कलम (३) मध्ये ननर्ददष्ट केलेल्या सवभ वजावटी व सवभ वसुलीच्या रकमा, या ननयमाांस जोडलेल्या **नमुना-सात**मध्ये ननयोक्त्याने ठेवावयाच्या नोंदवहीमध्ये, इलेक्रॉननक पद्धतीने ककवा प्रत्यक्ष स्वरूपात, नोंदवण्यात येतील.

(४) या ननयमाांन्वये ठेवण्याची आवश्यकता असलेल्या नोंदव्ा, त्यात केलेल्या शेवटच्या नोंदीच्या तारखेनांतर पाच वषांच्या कालावधीसाठी जतन करण्यात येतील.

४०. वेतन नचठ्ठी.- प्रत्येक ननयोक्ता, वेतनाचे प्रदान केल्यावर ककवा त्यापूवी, कमभचाऱ्यांना, **नमुना-आठ**मधील वेतन नचठ्ठ्या, इलेक्रॉननक स्वरूपात ककवा अन्य प्रकारे देईल.

४१. कलम ५३ च्या पोट-कलम (१) अन्वये चौकशी करण्याची रीत.- (१) जेवहा कलम ५३ च्या पोट-कलम (१) मध्ये ननर्ददष्ट केलेल्या अपराधांच्या बाबतीत, एकतर, राज्य शासनाने अशा प्रयोजनासाठी प्रानधकृत केलेल्या अनधकाऱ्याने ककवा वयनथत झालेल्या कमभचाऱ्याने ककवा औद्योनगक सांघ अनधननयम, १९२६(१९२६ चा १६) याअन्वये नोंदणीकृत केलेल्या नोंदणीकृत औद्योनगक सांघाने ककवा ननरीक्षक-नन-सुनवधाकाराने, उक्त कलम ५३ च्या पोट-कलम (१) अन्वये ननयुक्त केलेल्या अनधकाऱ्यासमोर (यात यापुढे ज्याचा ननदेश,"अनधकारी" असा केला आहे), तक्रार दाखल केली असेल तेवहा, असा अनधकारी, तक्रारदाराकडून त्याच्यासमोर सादर करण्यात येतील असे पुरावे नवचारात घेतल्यानांतर, अपराध घडून आलेला आहे असे त्याचे मत झाले असेल तर, अपराध्याच्या उपशस्थतीची तारीख ननश्चत करणारे समन्स, तक्रारीमध्ये नवननर्ददष्ट केलेल्या पत्त्यावर त्याला काढील.

(२) पोट-ननयम (१) अन्वये ज्याला समन्स काढण्यात आलेले आहे असा अपराधी, अनधकाऱ्यासमोर उपशस्थत ककवा हजर झाला तर, अनधकारी,त्याने केलेले असल्याचे अनधकनथत अपराध, अपराध्यास स्पष्ट करून साांगेल आनण जर अपराध्याने दोष कबूल केला असेल तर,अनधकारी, सांनहतेच्या तरतुदींनुसार त्याच्यावर शास्ती लादील आनण जेवहा अपराध्याने दोष कबूल केला नसेल तेवहा,अनधकारी, तक्रारदाराने सादर केलेल्या साक्षीदाराांची शपथेवर साक्ष घेईल आनण अशाप्रकारे सादर केलेल्या साक्षीदाराांची उलटतपासणी करण्याची सांधी देईल. अनधकारी, शपथेवर व उलट तपासणीमधील साक्षीदाराांचे कथन, लेखी स्वरूपात नोंदवील आनण कागदोपत्री पुरावे अनर्लेखावर घेईल.

(३) अनधकारी, तक्रारदाराची साक्ष पूणभ झाल्यानांतर, आरोपी वयक्तीस बचाव करण्याची सांधी देईल आनण आरोपीने सादर केलेल्या साक्षीदाराांची आनण शपथेवर त्याांचे जबाब नोंदवल्यानांतर, तक्रारदाराकडून त्याांची उलट तपासणी करण्यात येईल आनण बचावातील कागदोपत्री पुरावे, अनधकाऱ्याकडून अनर्लेखावर घेण्यात येतील.

(४) अनधकारी, पक्षकाराांची सुनावणी केल्यानांतर आनण तोंडी व कागदोपत्री असे दोन्ही साक्षीपुरावे नवचारात घेतल्यानांतर, सांनहतेच्या तरतुदीनुसार,तक्रारीचा ननणभय करील.

४२.कलम ५६ च्या पोट-कलम (१) अन्वये अपराधांची आपसमेळ करण्याची रीत.- (१) कलम ५६ च्या पोट-कलम (१) अन्वये अपराधाांची आपसमेळ करण्यास इच्छुक असलेली आरोपी वयक्ती, उक्त पोट-कलम (१) अन्वये अनधसूनचत केलेल्या राजपनत्रत अनधकाऱ्याकडे इलेक्रॉननक स्वरूपात ककवा प्रत्यक्षपणे **नमुना-नऊ**मध्ये अजभ करू शकेल.

(२) पोट-ननयम (१) मध्ये ननर्ददष्ट केलेला राजपनत्रत अनधकारी, असा अजभ प्राप्त झाल्यावर, सांनहतेअन्वये अपराध आपसमेळ करण्यायोग्य आहे ककवा नाही यासांबांधी

स्वतःची खात्री करील आनण जर अपराध आपसमेळ करण्यायोग्य असेल आनण आरोपी वयक्ती आपसमेळ करण्यास सहमत असेल तर, अशा अनधकाऱ्याने काढलेल्या आपसमेळ आदेशाच्या नदवसापासून तीस नदवसांच्या आत,आरोपीने प्रदान करावयाच्या, सांनहतेअन्वये अशा अपराधासाठी तरतूद केलेल्या कमाल दांडाच्या पन्नास टक्के रकमेस अपराधाची तडजोड करील.

(३) जेवहा खटला दाखल केल्यानांतर, पोट-ननयम (२) अन्वये अपराधाची आपसमेळ करण्यात आलेली असेल तेवहा, अनधकारी, त्याने नदलेल्या अशा आदेशाची प्रत,कलम ५६ च्या पोट-कलम (६) अन्वये करण्याची गरज असलेल्या कारवाईसाठी कलम ५३ च्या पोट-कलम (१) मध्ये ननर्ददष्ट केलेल्या अनधकाऱ्याच्या मानहतीसाठी पाठवील.

प्रकरण- सात
संकीणम

४३. वेतनाचे प्रदान.-जेवहा कमभचारी, एखाद्या आस्थापनेमध्ये कांत्राटदारामार्भत काम करीत असतील तेवहा, कांपनी ककवा र्ागीदारी सांस्था ककवा सांघ अथवा जी आस्थापनेचा मालक आहे अशी अन्य कोणतीही वयक्ती, सांनहतेच्या तरतुदींनुसार कमभचाऱ्याांच्या वेतनाच्या बाबतीत, त्याने ककवा नतने प्रदेय असलेल्या वेतनाची रक्कम, कांत्राटदारास प्रदान करील.

स्पष्टीकरण.- या ननयमाच्या प्रयोजनाथभ, "र्ागीदारी सांस्था" या सांज्ञेस, र्ारतीय र्ागीदारी अनधननयम,१९३२ (१९३२ चा ९) यामध्ये जो अथभ नेमून नदलेला असेल तोच अथभ असेल.

४४. नकमान बोनस प्रदान करण्याची जबाबदारी.- जेवहा एखाद्या आस्थापनेमध्ये कमभचारी, कांत्राटदारामार्भत नोकरीवर असतील आनण कांत्राटदार, कलम २६ अन्वये त्याांना नकमान बोनस प्रदान करण्यास कसूर करील तेवहा, कांपनी ककवा र्ागीदारी सांस्था ककवा सांघ अथवा कलम ४३ च्या परांतुकामध्ये ननर्ददष्ट केल्याप्रमाणे अन्य वयक्ती, कमभचाऱ्याांनी ककवा कोणत्याही नोंदणीकृत औद्योनगक सांघाने ककवा कमभचारी ज्याांचे सदस्य आहेत अशा सांघाांने नदलेली अशा कसुरीची लेखी मानहती नमळाल्यावर आनण अशा कसुरीची खात्री केल्यावर, कमभचाऱ्याांना अशा नकमान बोनसचे प्रदान करील.

नमुना- एक
(ननयम ३४ पहा)

नामननदेशन नमुना

प्रनत,

(येथे सांपूणभ पत्यासह, आस्थापनेचे नाव ककवा वणभन द्या)

१.मी,श्री/श्रीमती……………………………(सांपूणभ नाव), नजचा तपशील……………………. खालील नववरणपत्रामध्ये देण्यात आलेले आहे ती वयक्ती, याद्वारे, माझा मृत्यू झाल्यानांतर असलेली रक्कम ककवा माझ्या खात्यात जमा असणारी रक्कम प्रदेय झाली असेल त्यापूवी ककवा जेवहा रक्कम प्रदेय झाली असेल

तेवहा, ती प्रदान करण्यात येण्यापूवी, माझा मृत्यू झाल्यास, माझ्या खात्यात जमा असलेली रक्कम नमळण्यासाठी खाली नमूद केलेल्या वयक्तीस(वयक्तींना) नामननदेनशत करीत आहे आनण कायदेशीर देणीची उक्त रक्कम, नामननदेनशत वयक्तीच्या (ननदेनशत वयक्तींच्या) नावासमोर (नावाांसमोर) नमूद केलेल्या प्रमाणात प्रदान करण्यात येईल असा ननदेश देत आहे.

२. मी, याद्वारे असे प्रमानणत करतो/करते की, नामननदेनशत केलेली वयक्ती(वयक्तीं), वेतन सांनहता ननयम,२०२१ याच्या ननयम २ च्या खांड (एक) च्या अथानुसार, माझ्या कुटुांबातील सदस्य (सदस्य) आहे/ आहेत.

३. मी याद्वारे असे घोनषत करतो/करते की, उक्त ननयमाच्या ननयम २ च्या अथानुसार, मला कोणतेही कुटुांब नाही.

४.(एक) माझे वडील/ आई/ मातानपता माझ्यावर अवलांबून नाही/नाहीत. (दोन) माझ्या पतीचे वडील/ आई/ मातानपता माझ्यावर अवलांबून नाही/नाहीत.

५. महाराष्ट्र वेतन सनहता ननयम,२०२१ याच्या ननयम २ (१) (२) च्या सांदर्ात, प्रनधकाऱ्याकडे नदलेल्या नदनाांक…...च्या नोटीशीद्वारे मी, माझ्या कुटुांबातून माझ्या पतीला वगळलेले आहे.

६. यात केलेले नामननदेशन, माझ्या पूवीच्या नामननदेशनास अनवनधग्रा् करते.

नामननदेनशत व्यक्ती (व्यक्ती)

नामननदेनशत व्यक्तीचे (व्यक्तींचे)संपूणम पत्त्यासह पूणम नाव (१)	कममचाऱयां शी असलेले नाते (२)	नामननदेनशत व्यक्तीचे (व्यक्तींचे) वय (३)	ज्या प्रमाणात रक्कम नविागण्यात येईल ते प्रमाण (४)
१			
२			
३			

नववरणपत्र

१) ननयोक्त्याचे नाव:

२) कलग:

३) धमभ:

४) अनववानहत/ नववानहत/नवधवा/ नवधुर आहे ककवा कसे:

५) नजथे नोकरी करीत असेल तो नवर्ाग/शाखा/ कक्ष:

६) नोंदणी क्रमाांकासह ककवा अनुक्रमाांकासह, कोणताही असल्यास, धारण केलेले पद: ७) ननयुक्तीची तारीख:

८) कायमचा पत्ता:

गाव:................................,नजल्हा:…………………..

उपनजल्हा:…………………,पोस्ट:.............................

तालुका:...........................,राज्य:.............................

नठकाण:.......................

नदनाांक:........................

कममचाऱयाची सही/ अंगठा.

नमुना- दोन

(ननयम ३७(१)पहा)

(कलम ४५ अन्वये हक्क मागणीसाठी अजम)

वेतन सनहता,२०१९ (२०१९ चा २९) याच्या कलम ४५ च्या पोट-कलम (१)अन्वये ननयुक्त केलेल्या प्रानधकाऱयासमोर

…………………. कनरता नजल्हा…………………

अजभ क्रमाांक:२०…. चा…………………………

अ. ब.क.आनण …(क्रमाांक नमूद करा) इतर अजभदार……………..…

(सांबांनधत कमभचारी ककवा नोंदणीकृत औद्योनगक सांघ ककवा ननरीक्षक-नन-सुनवधाकार याांच्यामार्भत)

पत्ता:...

आनण

य.क्ष.ज्ञ..

पत्ता:...

अजभदार पुढीलप्रमाणे नमूद करीत आहे की:

(१) ज्याचे/ज्याांची नाव/नावे सोबत जोडलेल्या अनुसूचीमध्ये दशभनवलेली आहे/आहेत तो अजभदार/ ते अजभदार,...............

(आस्थापनेमध्ये)............म्हणून(प्रवगभ)...........पासून…… पयंत नोकरीवर होता/ होते/नोकरी करीत आहे/ आहेत. श्री/श्रीमती………………………………… हे/ही, वेतन सांनहत,२०१९ मध्ये ज्याचा समावेश आहे/आहेत अशा……………..(कामाचे स्वरूप) मध्ये काम करीत आहे.

(२) प्रनतवादी हा/ प्रनतवादी हे,वेतन सांनहत,२०१९ याच्या कलम २(१) च्या अथानुसार ननयोक्ता(ननयोक्ते) आहे/आहेत.

(३)(क)अजभदारास (अजभदाराांना), सांनहतेअन्वये नोकरीच्या (नोकरींच्या) त्याांच्या प्रवगासाठी (प्रवगांसाठी) ननश्चित केलेल्या वेतनाच्या नकमान दरापेक्षा दर नदवशी रुपये

…….. ने कमी दराने ,.........पासून………..पयंत वेतन प्रदान केलेले आहे/ करण्यात आलेले आहे.

(ख)अजभदारास(अजभदारांना),.........पासून………..पयंत आठवड्यांच्या उवभनरत नदवसांसाठी दर नदवशी रुपये…... इतके वेतन प्रदान केलेले नाही/ करण्यात आलेले नाही.
(ग)अजभदारास(अजभदारांना),.........पासून………..पयंतच्या कालावधीसाठी अनतकानलक दराने (दरांनी) वेतन प्रदान केले नाही/ करण्यात आले नाही.
(घ)अजभदाराकडून(अजभदारांकडून),.........पासून……..…..पयंतच्या कालावधीसाठी रुपये….. इतकी रक्कम बेकायदेशीरपणे वजावट कारण्यात आली आहे.
(ङ)अजभदारास(अजभदारांना),.........पासून………...पयंतच्या कालावधीसाठी वेतन प्रदान केले नाही/ करण्यात आले नाही.
(च)अजभदारास(अजभदारांना),......... या लेखांकन वषाचा बोनस प्रदान केलेला नाही/करण्यात आलेला नाही.

(४) अजभदाराने(अजभदारांनी),प्रत्येक रकमेवर, त्याने/त्यांनी मागणी केलेल्या नदलाशाचे मूल्य खालीलप्रमाणे अािंदानजत केलेले आहे:-
(क) रुपये:.........

(ख) रुपये:.........
(ग) रुपये:.........
एकूण रुपये:.........

(५) म्हणून, अजभदार (अजभदार) अशी प्राथभना करतो/ करतात की, पुढील नदलासा नमळण्यासाठी,वेतन सांनहत,२०१९ च्या कलम ४५(२) अन्वये ननदेश देण्यात यावेत:-
(क) सांनहतेअन्वये प्रदेय असलेले वेतन आनण प्रत्यक्षात प्रदान केलेले वेतन यामधील र्ंकाची रक्कम प्रदान करणे.

(ख) उवभनरत नदवसांच्या पानरश्रनमकाचे प्रदान करणे.
(ग) अनतकानलक दराने वेतन प्रदान करणे.
(घ) रुपये…….इतकी नुकसानर्रपाईची रक्कम.

(६) अजभदार (अजभदार), याद्वारे प्रनतज्ञापूवभक असे घोनषत करतो/करतात की, या अजामध्ये नमूद केलेली वस्तुश्स्थती माझ्या/आमच्या सांपूणभ ज्ञान, नवश्वास व मानहतीप्रमाणे खरी आहेत.
नदनांक:................

नोकरीवर असलेल्या व्यक्तीची (व्यक्तींची) ककवा रीतसर प्रानधकृत केलेल्या नोंदणीकृत औद्योनगक संघाच्या पदानधकाऱ्याची ककवा ननरीिक-नन-सुनवधाकाराची सही ककवा अंगठा.

टीप: अजभदार (अजभदार), आवश्यक असेल तर, तपशील अािंतर्ूभत असणारी जोडपत्रे, या अजासोबत जोडू शकेल/ शकतील.

नमुना- तीन

(ननयम ३७(२) पहा)

नोटीस

जेव्हा कलम ४५ च्या पोट-कलम (४) अन्वये अजम दाखल करून घेतला असेल तेव्हा प्रानधकाऱ्यासमोर उपश्स्थत राहण्यासाठी प्रनतवादींना द्यावयाच्या समन्सचा नमुना.

प्रनत,..

(अजाचे शीषभक)

(नाव, वणभन व राहण्याचे

नठकाण)

ज्याअथी, श्री/श्रीमती………………………….. यांनी, वेतन सांनहत,२०१९ याअन्वये माझ्याकडे उपरोक्त अजभ केलेला असून याद्वारे,माझ्यासमोर, वयक्तीश: ककवा रीतसर प्रानधकृत केलेल्या अनर्कत्यामार्भत, ककवा अजांच्या सांबांधातील सवभ महत्त्वाच्या प्रश्नांची उत्तरे देण्यास जी सक्षम आहे अशा वयक्तीमार्भत अथवा अशा सवभ प्रश्नांची उत्तरे देण्यास सक्षम असलेली कोणतीही वयक्ती नजच्यासोबत असेल त्या वयक्तीमार्भत हक्कमागणीची उत्तरे देण्यासाठी नदनाांक…....……..रोजी……वाजता…………………………….येथे उपश्स्थत राहण्यासाठी तुम्हाला समन्स देण्यात येत आहे, आनण उपश्स्थत राहण्यासाठी ननश्चत केलेला नदवस अजाचा अांनतम ननणभय करण्यासाठी ननयत केलेला आहे.

तुमच्या बचावाच्या पुष्ट्यथभ, ज्याांच्यावर अवलांबून राहण्याचा तुमचा इरादा आहे असे सवभ साक्षीदार आनण असे सवभ दस्तऐवज त्या नदवशी तुम्ही सादर केले पानहजे. त्या नदवशी उपश्स्थत राहण्यास तुम्ही कसूर केल्यास,नमूद केलेल्या अजाची, तुमच्या अनुपश्स्थतीत, सुनावणी घेण्यात येईल व त्यावर ननणभय करण्यात येईल, याची नोंद घ्यावी. आनण जर तुमची तशी इच्छा असेल तर, सुनावणीच्या तारखेपूवी तीन नदवस आधी, तुम्हाला, दस्तऐवजाांची सूची सोबत जोडलेल्या लेखी ननवेदनामध्ये ननर्ददष्ट केलेल्या दस्तऐवजाांसह अजासांबांधीचे लेखी ननवेदन दाखल करता येईल आनण त्याच्या प्रती, अजभदाराांना देखील पुरवता येतील व त्याची पोचपावती घेता येईल आनण ती लेखी ननवेदनासोबत दाखल करता येईल.

अजामध्ये नमूद केलेल्या नदवशी, तुम्ही उपश्स्थत राहण्यास कसूर केल्यास, तुमच्या अनुपश्स्थतीत अजाची सुनावणी करण्यात येईल व ननणभय करण्यात येईल.

आज नदनाांक……...२०…. रोजी, माझ्या सही नशक्क्यानीशी नदले.

नशक्का.

नमुना- चार

(ननयम ३८(१)पहा)

(वेतन सनहता,२०१९ अन्वये ननयुक्त केलेल्या अपील प्रानधकाऱ्यासमोर, त्याच्या कलम ४९ च्या पोट-कलम (१) अन्वयेअपील)

अ.ब.क……………………………………

पत्ता:...अजभदार

आनण

य.क्ष.ज्ञ…………………………

…………… पत्ता:..प्रनतवादी

(१) अनपलाचा तपशील:-

(क) ज्या आदेशानवरुद्ध अपील केले आहे त्या आदेशाचा तपशील:

(ख) क्रमाांक व नदनाांक:

(ग) नववानदत आदेश ज्याने सांमत केला आहे तो प्रानधकारी: (घ) ननवाड्याची रक्कम:

(ड.)ननवाडा नदलेली नुकसान र्रपाई, कोणती असल्यास:

(२) प्रकरणाची तथ्ये:

(येथे, तथ्याांचे सांनक्षप्त ननवेदन क्रमवार द्या, प्रत्येक पनरछेदामध्ये, शक्य असेल तेथवर, स्वतांत्र मुद्दा ककवा तथ्य अ ा ंतर् ूभत करा)

(३) अनपलाची कारणे:

(४) सदर प्रकरण, यापूवी अन्य कोणत्याही न्यायालयाकडे ककवा कोणत्याही अपील प्रानधकरणाकडे दाखल केलेले नाही ककवा प्रलांनबत नाही)

अपीलकार आणखी असे घोनषत करतो की, ज्या प्रकरणाच्या बाबतीत, हे अपील दाखल करण्यात आलेले आहे त्या प्रकरणाशी सांबांनधत असणारे कोणतेही अपील, नरट यानचका ककवा दावा, कोणत्याही न्यायालयासमोर ककवा अन्य कोणत्याही प्रानधकरणासमोर ककवा अपील प्रानधकरणासमोर यापूवी दाखल केलेले नाही अथवा असे कोणतेही अपील, नरट यानचका ककवा दावा, यापैकी कोणाही समोर प्रलांनबत नाही.

(५) मागीतलेला नदलासा:

वर नमूद केलेली तथ्ये नवचारात घेता, अपीलकार, पुढील नदलासा (नदलाशे)नमळण्याची प्राथभना करीत आहे:-

(मागीतलेला नदलासा (नदलाशे) खाली नवननर्ददष्ट केला /केले आहे/आहेत)

(६) जोडपत्राांची यादी:

१.

२.

३.

४.

नदनाांक:

नठकाण:

अजमदाराची सही ककवा

अंगठा कायालयीन वापरासाठी:…………………………………

दाखल केल्याची तारीख ककवा
टपालाने नमळाल्याची तारीख:
नोंदणी क्रमाांक:

प्रानधकृत स्वाािरीकता

……………………………..

नमुना- पाच

(ननयम ३८(२)पहा)

अपील प्रानधकाऱयासमोर उपश्स्थत राहण्यासाठी नोटीस

द्वारा,

वेतन सनहता,२०१९ खालील प्रानधकारी

प्रनत,

नाव व पत्ते:-

१ ननयोक्ता:

……………………………………………

……………

……………………………………………………………

……………………………………………………………

२. अजमदार:

……………………………………………

……………

…………………………
………….
…………………………
………….

ज्याअथी,श्री……………………………………या तुमच्या अाांतगभत असलेल्या कमभचाऱ्याने /कामगाराने/तुमच्या अाांतगभत असलेल्या श्री………………………..…………या कामगाराने/ तुमच्या अाांतगभत असलेल्या ……………………..कामगाराच्या कायदेशीर प्रनतननधीने प्रानधकृत केलेल्या वयक्तीने, महाराष्ट्र वेतन सांनहता ननयम,२०२१ याच्या ननयम ३८ अन्वये अजभ दाखल केला असून (उक्त अजाची प्रत सोबत जोडलेली आहे),त्यात असे अनर्कनथत केले आहे की,...

त्याअथी,आता, अनपलाशी सांबांनधत असणाऱ्या सवभ महत्त्वाच्या प्रश्नाांवर उत्तरे देण्याच्या प्रयोजनाथभ/अनर्कथनाांच्या पुष्ट्यथभ उत्तरे देण्यासाठी एकतर वयश्क्तशः ककवा याबाबतीत रीतसर प्रानधकृत केलेल्या वयक्तीमार्भत नदनाांक……..२०...रोजी ..……..वाजता……………...येथे (नठकाणी) माझ्यासमोर उपश्स्थत राहण्यासाठी याद्वारे तुम्हाला पाचारण करण्यात येत आहे.

तुम्ही उपश्स्थत राहण्यासाठी ननश्चत केलेला नदवस, अजभ अ ा ंनतम स्वरूपात ननकालात काढण्यासाठी ननयत केलेला असल्याने, तुमच्या अनर्कथनाच्या/ बचावाच्या पुष्ट्यथभ, तुमचा ज्याच्यावर अवलांबून राहण्याचा इरादा आहे त्या पुरावयांसह तुमचे दस्तावेज त्या नदवशी सादर करण्यासाठी तुम्ही उपश्स्थत रानहले पानहजे.

अजात नमूद केलेल्या नदवशी तुम्ही उपश्स्थत राहण्यात कसूर केली तर, तुमच्या अनुपश्स्थतीत अजभ, खारीज करण्यात येईल/त्यावर एकतर् ी सुनावणी घेण्यात येईल व ननणभय करण्यात येईल, याची नोंद घ्यावी.

....

आज नदनाांक.........२०.... रोजी, माझ्या सही नशक्क्यानीशी नदली.

नशक्का.

नमुना-सहा

(ननयम ३९(१) (एक) पहा)

कममचारी नोंदवही

आस्थापनेचे नाव:..

ननयोक्त्याचे नाव:...

मालकाचे/र् ोगवटदाराचे नाव:..........................

ननयोक्त्याचा PAN/TAN:..................................

कामगाराचा ओळखपत्र क्रमाांक (LIN):.................

अ. क्र.	कमभचारी सांकेताांक	नाव	आड नाव	कलग	वनडलाांचे/ पतीचे नाव	जन्म तारीख	राष्ट्रीय त्व	शैक्षनणक स्तर/ तांत्रज्ञान	रुजू झाल्याची तारीख
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)	(१०)
पदनाम	प्रवगभ (एचएस/ एसएस/ यूएस)*	नोकरी चा प्रकार	भ्रमणध्व नी क्रमाांक	UAN	PAN	ESIC IP No.	आधार	बँक खाते क्रमाांक	बँकेचे नाव
(११)	(१२)	(१३)	(१४)	(१५)	(१६)	(१७)	(१८)	(१९)	(२०)
शाखा (आय एर् एससी)	सध्या चा पत्ता	कायम चा पत्ता	सेवा पुस्तक क्रमाां क	सोडल्या ची तारीख	सोडण्या चे कारण	ओळख नचन्ह	छायानचत्र	नमुना स्वाक्षरी अ ा ंग या चा ठसा	शेरा

(२१)	(२२)	(२३)	(२४)	(२५)	(२६)	(२७)	(२८)	(२९)	(३०)

*(अनतकुशल/ कुशल/ अधभकुशल/अकुशल)

34

नमुना-सात

(ननयम ३९(१) (दोन) पहा)

वेतन संनहता,२०१९ अन्वये ित्ते, वेतन, अनतकाल, दंड आनण नुकसानीची ककवा हानीची वजावट यांची नोंदवही

आस्थापनेचे नाव:...

ननयोक्त्याचे नाव:...

मालकाचे/र्ोगवटदाराचे नाव:............................

ननयोक्त्याचा PAN/TAN:.................................

कामगाराचा ओळखपत्र क्रमाांक (LIN):.................

अ. क्र.	कमभचाऱ्याचे नाव	कलग	पदनाम/ नवर्ाग	वेतन प्रदान करण्याचा कालावधी(मानसक/पांधरा नदवस/ साप्तानहक/ दैननक/ उक्त्या	वेतन कालावधी पासून... पयंत	क के नद
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	
एकूण अनतकाल (काम केलेले तास/उक्त्या कामगारांच्या बाबतीत उत्पादन)	वेतन दर मूळ वेतन	महागाई र्त्ता	र्त्ते	अनतकानलक कमाई	ज्याकनरता दांड लादलेला आहे त्या कृतीचे ककवा आकृतीचे स्वरूप तारखेसह	ला
(८)	(९)	(१०)	(११)	(१२)	(१३)	

कमभचाऱ्याच्या ननष्क्काळजीपणामुळे ककवा कसुरीमुळे ननयोक्त्यास झालेले	वेतनातून वजावट केलेली रक्कम	प्रदान केलेली वेतनाची एकूण रक्कम	वेतनाची तारीख	उपस्स्थत नदनाांक	सही
(१५)	(१६)	(१७)	(१८)	(१९)	(२०)

नमुना-आठ

(ननयम ४० पहा)

वेतन नचट्ठी

ननगभनमत केल्याची तारीख:........................

आस्थापनेचे नाव:....................................

पत्ता:...,

कालावधी:..........

(१) कमभचाऱ्याचे नाव:
(२) वनडलांचे/पतीचे नाव:
(३) पदनाम:
(४) UAN:
(५) बँकेचे नाव व खाते क्रमाांक:
(६) वेतन कालावधी:
(७) प्रदेय असलेल्या वेतनाचा दर:
(क) मूळ वेतन: (ख) महागाई र्त्ता: (ग) इतर र्त्ते: (८) एकूण
उपश्स्थती/ केलेल्या कामाचे युननट:
(९) अनतकानलक वेतन:
(१०) प्रदेय असलेले एकूण वेतन:
(११) एकूण वजावटी:
(क) र्नवष्ट्य ननवाह ननधी: (ख)इ एस आय: (ग) इतर:
(१२) प्रदान केलेले ननवळ वेतन:

ननयोक्त्याची/वेतन प्रिारी व्यक्तीची सही.

36

नमुना- नऊ

(ननयम ४२ पहा)

अपराधाची आपसमेळ करण्यासाठी कलम ५६ च्या पोट-कलम (४) खालील अजम

१) अजभदाराचे नाव :..
(२) वनडलांचे/पतीचे नाव:..
(३)अजभदाराचा पत्ता:.....................................
(४)अपराधाचा तपशील:.................................
……………………...
……………………...
……………………...
……………………...
(५)ज्या अन्वये अपराध घडलेला आहे ते सांनहतेचे कलम:…………………….........................
(६)सांनहतेअन्वये अपराधासाठी तरतूद केलेला कमाल दांड:..
(७)अजभदारानवरुद्धचा खटला प्रलांनबत आहे ककवा नाही:..

(८) हा अपराध पनहला अपराध आहे ककवा कसे, ककवा या अपराधापूवी अजभदाराने अन्य कोणताही अपराध केलेला आहे ककवा कसे.असेल तर, पूवभअपराधाचा सांपूणभ तपशील: ....
……………………...
……………………...

……………………...

<u>अनुसूची – ई : वेतन वेतन संहिता हनयमाखालील कामगारां</u>चे प्रवगग

	अनुसूची ई (ननयम ४ (३) पहा)
अ. क्र.	**अहतकुशल**
1.	1. सर्व प्रकारचे संगीत र्ाद्य ननमाता
2.	2. र्ास्तुनर्शारिदकाचे काम
3.	3. स्र्यंचनित यांनिक
4.	4. बेकरीर्ािा र् हिर्ाई (बेकर अँड कॉन्फिक्शनर)
5.	5. बाष्पक (बॉयिर) पनरचर(अनुभर्ासह)
6.	6. रसायनशास्िज्ञ/औषधनर्क्रेता
7.	7. सीएनसी कायवचाि‍क
8.	8. कॉम्प्युटर / ि‍ॅपटॉप हाडवर्ेअर अँड नेटर्कव मेंटेनफसचे काम
9.	9. आरेखक (यांनिक/स्थापत्य/र्ास्तुनर्शारिद)
10.	10. चाि‍क (पोर्किंड र् जेसीबी)
11.	रगारी ननदशक
12.	अनभयता
13.	13. पुष्पसंर्धवन नर्कासक /ननसगवदृश्य नर्कासक
14.	कायवदेशक
15.	15. जननि दुरुस्तीकार
16.	16. प्रमुख िेखापाि
17.	प्रमुख यांनिक
18.	18. औन्ष्मक उपचार कामगार
19.	19. ननरीक्षक, गुणर्त्ता ननयंिण नर्भाग
20.	20. जॅकडव नर्णकर (यंिमाग)
21.	21. प्रयोगशाळा तंिज्ञ
22.	22. नर्धी अनधकारी
23.	23. यंि अर्जार यांनिक
24.	यंि कारागीर
25.	व्यर्स्थापक
26.	औषध ननमाता
27.	27.भौनतकोपचारतज्ञ
28.	28.संयंि प्रभारी (ि‍िफट इनचाजव)
29.	29. संगणक अज्ञार्िी ननमाता (सॉफ्टर्ेअर/ॲप(उपयोजक)/संकेतस्थळ नर्कासक)
30.	30. स्र्च्छता ननरीक्षक
31.	सरका पभारी
32.	मखय आचारी
33.	पाळी पभारी

34.	34.पदर्ीधारक अनधपनरचानरका
35.	35.७ र्षे अनुभर् असिैािा िघुिेखक
36.	भांडार प्रभारी
37.	चमू नेता
38.	38.ताणाकार (र्ारपर)
39.	39. कायवशाळा पयवर्ेक्षक
40.	क्ष-नकरण तंिज्ञ
	कुशल
1.	सल्िागार(अॅडव्हायझर)
2.	र्ात संपीडक पनरचर (एअर कॉम्पप्रेसर अटेंडंट)
3.	सर्व प्रकारचे व्रणोपचारक/मुद्राक्षार संस्कारक
4.	सहायक रसायनतज्ञ
5.	सहायक र्ीजतंिी
6.	सहायक व्यर्स्थापक
7.	भांडारी
8.	बोट/िेरी ट्रॅव्हिर (नार्ाडी)
9.	बाष्पक पनरचारक
10.	निकियर
11.	केबि नट.व्ही. पनरचािक
12.	काडव कटर
13.	सुतार
14.	चटई नर्णकर (कापेट र्ीव्हर)
15.	रोखपाि
16.	चौकीदार (शस्िधारी)
17.	निनपक
18.	सीएफजी गॅस नडनिव्हरी पनरचारक
19.	काथ्या बननर्णारा (कॉईर मेकर)
20.	नमश्रक (कंपाऊडर)
21.	संपीडक (कॉम्पप्रेसर) पनरचर
22.	स्र्यंपाकी
23.	अनभरक्षक (क्युरॅटर)
24.	ग्राहक सेर्ा व्यर्स्थापक (कस्टमर केअर एन्क्झक्युटीव्ह)
25.	डाटा एंट्री ऑपरेटर

26.	सजार्टकार(डेकोरेटर)
27.	संकल्पनचिकार (नडझायनर)
28.	आहारतज्ज्ञ र् पोषण आहारतज्ज्ञ (डायेनटशीअन र् फयुट्रीशीनीस्ट)
29.	दर्ाखाना पनरचर
30.	आर्ेधक (नर्हीर खणणे)
31.	चाािक
32.	इ - र्ानणज्य कायाशी संबंनधत असिेिी सर्व प्रकारची कामे (ई-कॉमसव नरिटेड ऑि टाईपस ऑि र्कव)
33.	इिक्ट्रीकि / इिक्ट्रॉननक तंज्ञ
34.	र्ीजतंत्री (इिक्ट्रीशीयन)
35.	शोधन कायवचािक (एक्स्प्िोरेशन ऑपरेटर)
36.	नचिपट चािक (निल्म ऑपरेटर)
37.	अग्नीशामक (अग्नीशामक दिाशी संबंनधत काम)
38.	जोडारी
39.	गॅस स्टोव्ह दुरुस्तीकार / नशिाई मशीन दुरुस्तीकार
40.	जहाजार्रीि (गीग) कामगार र् संबंनधत असिेिे सर्व प्रकारचे काम (ऑफड नरिटेड ऑि टाईस ऑि र्कव)
41.	सरकी काढणी (जीन) मुकादम (कॉटन नजननग)
42.	काच कापणारा
43.	घषवक (ग्राइंडर)
44.	व्यायाम शाळा प्रनशक्षक (जीम ट्रेनर)
45.	आरोग्य र् सौंदयव संबंनधत सेर्ा
46.	आयात ननयात सहायक
47.	निरता नजना बसनर्णे (इफस्टॉिेशन ऑि एस्कॅिेटसव)
48.	इफव्हटवर दुरुस्ती
49.	मानहती तंत्रज्ञान सेर्ा पुरर्ठाकार र् संबंनधत काम
50.	देशक (जॉबर) (यंिमाग)
51.	पिकार
52.	कननष्ठ िेखपाि
53.	कांडीर्ािा
54.	र्नकि

55.	ग्रंथपाि
56.	जीर् रक्षक
57.	गर्ंडी
58.	यांनिक (ट्यूब-र्ेि)
59.	मीटर र्ाचक
60.	आकाराक (नमिर)
61.	नमस्िी
62.	मोबाईि दुरुस्ती
63.	साचेकार (मोल्डर)
64.	मुफशी
65.	कायाािय सनचर्
66.	पनरचाि‍क (ऑपरेटर)
67.	रंगर्ािा/ रंगारी
68.	पेट्रोिपंप पनरचर
69.	छायानचिकार / व्हीडीओग्राि‍र
70.	नळ कारागीर
71.	कुंभार
72.	यंिमाग चाि‍क
73.	माि‍मत्ता नर्क्रेता (प्रॉपटी नडिर)
74.	गुणर्त्ता ननयंि‍क
75.	अनभिेखपाि
76.	सुरक्षा रक्षक (शस्िधारी)
77.	सुरक्षा अनधकारी
78.	चमवकार
79.	सीझर (यंिमाग)
80.	क्रीडा प्रनशक्षक
81.	िर्ारा रंगर्ािा
82.	िघुिेखक
83.	पाथरर्ट (स्टोन कटर)
84.	भांडार पनरचर

85.	भांडारपाि
86.	स्ट्रीट परिॉमवर/ सकवस आट्रीस्ट/ ऑिॉ टाईप नसने सव्र्हस इनक्ल्युडींग नट.व्ही. आटीस्ट
87.	पयवर्ेक्षक
88.	नशपी
89.	नशक्षक (खाजगी)
90.	दूरिखन नकर्ा दूरध्नी चाि क
91.	िरशी बसर्णे
92.	काष्ठबंधन कारागीर
93.	हत्यारे समाहारक
94.	खेळणी बनर्णारा (टॉय मेकर)
95.	अनुरेखक
96.	अनुर्ादक
97.	कातारी
98.	टंकिखक र् कोणत्याही नार्ाने संबोधण्यात येणारे निनपकीय स्र्रूपाचे इतर प्रर्गव
99.	भांडी बननर्णारा
100.	बारापेक्षा अनधक कायवशीि शाफ्ट असिेल्या बॉबीर्रीि नर्णकाम यंि (व्हीर्र ऑन बॉबी अबाव्ह ट्र्ेिव्ह र्निंग शॉफ्ट (यंिमाग)
101.	101.ताणाकार (र्ॉरपर) (हॅण्ड र्ॉरपर)
102.	संधाता
103.	103.नबनतारीयंि चाि क
104.	तारतंिी
	अर्गकुशल
1.	सहायक तारतंिी
2.	सहायक नळ कारागीर
3.	पनरचर
4.	पनरचर (गाईचे र्ासरू-गर्ाण, राखणदार, चारा कापणारा, गोठा, सुकी र्ैरण, दळण
5.	बँकींग अनभकता
6.	नबम नॉटर िेसर
7.	नबडी र् तंबाखू नर्तरक
8.	नबडी तपासनीस/ नबडी मोजणारा
9.	नबडी तयार करणारा (कारखाना/घरखेप)
10.	नबडी पृथक्कार (नबडी सेपरेटर)

11.	भाटकर (भट्टीर्ािा)
12.	नभस्ती
13.	छापर्ािा
14.	भंजक (दगड, पाषाण, दगड खननज)
15.	बैिर्ािा
16.	बुचर (कसाई)/मटण/नचकन
17.	र्ेताचे नर्णकाम करणारा
18.	काळजीर्ाहक
19.	मोची
20.	िागर्डदार
21.	द्तरी
22.	माि पोहोचर्णारा
23.	धोबी
24.	घर कामगार/मोिकरीण
25.	काढारी (ड्रॉर)
26.	व्रणोपचारक (ड्रेसर)
27.	अन्ग्रशामक (नर्टाची भट्टी, र्ािेचा रूळ)
28.	मच्छीमार(निशरमॅन)
29.	हाताने नकर्ा यंिाने घड्या घािणे (िोल्डर बाय हॅफड ऑर मशीन)
30.	द्वारपाि (गेट नकपर)
31.	धातु कापणार
32.	घणकरी/घणतंिी
33.	मदतनीस (िोहार)
34.	मदतनीस (िोको -क्रेन/ ट्रक)
35.	ििोत्पादन र् िुिोत्पादन काम
36.	जमादार
37.	प्रयोगशाळा सहायक
38.	मजूर (दगड कापणे)
39.	उद्वाहन चािक
40.	साचेकार(मोल्डर) (र्ीट भट्टी)

41.	नाि◌बंद
42.	पापड बनर्णारा (मेकर)
43.	पाटीर्◌ाि◌◌ा
44.	ि◌◌ोटोफ्रेमर
45.	ि◌◌ोणचे/मसाि◌◌ा बनर्णारा (मेकर)
46.	नांगरर्◌ाि◌◌ा
47.	पंप चाि◌क
48.	स्र्◌ागतकार (नरसेप्टेननस्ट)
49.	प्रतर्◌ारीकार/ नर्ि◌गकरणार
50.	घोड्याच्या पागेतीि◌ कामगार
51.	तराईर्◌ाि◌◌ा
52.	शाकारणारा
53.	ि◌◌ेकणारा (थ्रोव्हर)
54.	तंबाखू नमश्रक (टोबॅको नमक्सर)
55.	ट्रॅव्हि एजफट
56.	निरकीकार (न्ट्रस्टर)
	अकुशल
1.	कापसाची सरकी काढण्याचे/ कापूस दाबण्याचे हाताने केि◌◌े जाणारे सर्व प्रकार (कॉटन नजननगचे / कॉटन प्रेनसगचे सर्व प्रकारचे मॅफयुअि काम)
2.	सर्व प्रकारचे र्न काम
3.	बॉनबग न्क्ि◌नर
4.	पुस्तक बांधणी
5.	बुट पॉनिश
6.	चौकीदार (नबन हत्यारी)
7.	स्र्च्छक (संबंनधत असिेि◌◌े सर्व प्रकारची र्◌ाहने)
8.	क्ि◌ब र् कॅटींन कामगार
9.	हमाि◌
10.	कुरीयर बॉय
11.	सायकि नरक्षा ओढणारा
12.	डब्बेर्◌ाि◌◌ा
13.	दुग्धशाळा हमाि◌

14.	दुग्धशाळा पनरचर
15.	कचरा र्ेचणारा
16.	नजन निडर
17.	गर्त कापणारा
18.	गुरे चारणारा
19.	मदतनीस
20.	कांडीर्ािा (कापूस नजननग)
21.	कोंडर्ाडा रक्षक
22.	िेबनिग (बीडी मेकींग-गोि नटकिी/ खडी पट्टी)
23.	श्रनमक (बाष्पके, पशु तळ, िागर्ड, बहु अक्षदंड ,बांधबंनदस्ती ,र्ाहतूक करणे , खते, कापणी , संकीणव नबजरोपण , पेरणी , शाकरणी , रोपािर्णी, ननदणी
24.	मािाची चढ-उतरर्ण करणारा
25.	एिपीजी गॅस नर्तरण कामगार
26.	मजूर (शेती)
27.	दूधर्ािा
28.	र्ृत्तपि टाकणारा
29.	र्ृत्तपि नर्क्री
30.	कायािय सेर्क
31.	आर्ेष्टक
32.	पानर्ािा
33.	चपराशी/ नशपाई
34.	र्ेचणी(पीनकग)/ आर्ेष्टण (पँकीग) / स्र्ीकारणे (नरनसनर्ग)
35.	दगडखाण कामगार
36.	दोरखंड बननर्णारा
37.	नमठागार काम
38.	सिाई कामगार
39.	मेंढपाळ
40.	स्पॉटबॉय (नचिपट, मानिका, प्रदशवन, उत्पादन यामध्ये काम करणारा कमवचारी)
41.	मोतद्दार
42.	स्र्च्छक
43.	तबांखु घषवक
44.	र्ाढपी (र्ेटर)

45.	कक्ष सेर्क (र्ॉडवबॉय)